

Приложение №2

СТРАТЕГИЯ ЗА ВОМР		
на Местна инициативна група – Лом за програмен период 2023–2027 г.		
1. Географски район и население, обхванати от стратегията за ВОМР		
1.1. Информация за територията и населението на МИГ:		
Стратегията за водено от общностите местно развитие (СВОМР) се прилага от Местната инициативна група (МИГ) – ЛОМ и обхваща изцяло територията на община Лом, част от област Монтана, идентифицирана с код по ЕКАТТЕ №1224. Общината се включва в административния обхват на Област Монтана (NUTS3), Северозападен район (NUTS 2), район "Северна и Югоизточна България" (NUTS1). Идентификационният код на община Лом е следният: MON24.		
- Списък на общините, обхванати от МИГ	Община Лом, област Монтана	
- Списък на населените места, обхванати от МИГ	ЕКАТТЕ	Име на населеното място
	21436	с. Добри дол
	22695	с. Долно Линево
	30291	с. Замфир
	37544	с. Ковачица
	44238	гр. Лом
	53970	с. Орсоя
	67310	с. Сливата
	68672	с. Сталийска махала
	68758	с. Станево
72940	с. Трайково	
- Брой жители на населените места, обхванати от МИГ	Към 31.12.2022 г. общото население на територията, обхваната от МИГ-ЛОМ, е 20 545 души, което отговаря на населението на цялата община Лом.	
1.2. Описание на географския район и карта на територията, обхваната от МИГ:		

Източник: община Лом

Територията на МИГ-ЛОМ обхваща административните граници на община Лом и включва цялата площ, която възлиза на 323,89 кв. км. Тя е разположена в Северозападен район за планиране и в северната част на област Монтана, като представлява 8,9% от общата територия на областта. Географското ѝ положение е стратегическо, благодарение на близостта ѝ до река Дунав, която оформя северната граница на общината и едновременно представлява държавна граница на Република България. Река Дунав притежава сериозен транспортен и енергиен потенциал и като воден ресурс има важно значение за икономическото развитие на региона.

Граници на община Лом: северната граница е с **река Дунав** и съвпада с част от държавната граница на Република България; на изток и югоизток граничи с община **Вълчедръм**; на юг с общини в границите на област **Монтана: Якимово, Медковец и Брусарци**; на запад – с общините от област **Видин: Ружинци и Димово**,

Населените места в обхвата на МИГ включват един град – гр. Лом (общински и административен център), както и 9 /девет/ села – **Добри дол, Долно Линево, Замфир, Ковачица, Орсоя, Сливата, Сталийска махала, Станево и Трайково**.

Според териториално-урбанистичната структура и степента на урбанизация, община Лом попада в слабо урбанизирана (селска) територия с наличие на ясно изразен градски център – град Лом, като значителна част от населението живее в селата и е заето в земеделие и свързани сектори. Поради географската и икономическа специфика на района, както и с оглед на съществуващата административна и управленска структура, **разширението на територията на МИГ Лом е ограничено поради държавната граница на Република България с река Дунав**.

Това обуславя факта, че към момента на кандидатстване за финансиране по СВОМР 2023 – 2027 г., МИГ Лом обхваща единствено територията на община Лом.

2. Описание на процеса на участие на общността в разработване на стратегията:

2.1. Описание на процеса - проведени срещи, семинари, конференции, обучения, обществени обсъждания с местната общност и описание на съответствието на стратегията с Интегрираната/ите териториална/и стратегия/и за развитие на региона/ите от ниво 2:

Местната общност активно участва в изготвянето на Стратегията за ВОМР 2023–2027 на МИГ-Лом чрез дейности по подмярка 19.1 от ПРСР 2014–2020. Процесът по подготовка на СВОМР 2023-2027 на МИГ-Лом беше реализиран чрез мащабна и многоетапна кампания за ангажиране и включване на всички заинтересовани страни от територията на МИГ - представители на бизнеса, земеделци, НПО, институции, младежи и уязвими групи. Проведени бяха информационни срещи, анкети, обучения, семинари и обществени обсъждания с цел идентифициране на местните потребности и приоритети. Прозрачността бе осигурена чрез редовно информиране на обществеността чрез уебсайта, фейсбук страницата и местния вестник „Ломпрес“.

Анкетно проучване

Ангажираността и участието на целевите групи започнаха с провеждане на онлайн анкетно проучване в периода юни – юли 2023 г., насочено към идентифициране на потенциални бенефициенти и проектни идеи за включване в новата стратегия. Събраната информация от 116 респонденти участвали в проучването, беше използвана като основа за формулиране на мерки, съобразени с реалните нужди на населението и потенциала за развитието на територията. Популяризирането на проучването сред местните заинтересовани страни беше осъществено чрез публикуването на съобщения за провеждането му на официалната страница на МИГ-Лом <https://www.miglom.org/>, както и на фейсбук страницата на МИГ Лом <https://www.facebook.com/miglom.org>

Информационни срещи/семинари

В рамките на проекта BG06RDNP001-19.610-0106-C01 „МИГ-Лом продължава да развива местната инициатива“ МИГ-Лом реализира широкомащабна информационна и разяснителна кампания с участието на 139 души.

В рамките на трудова борса състояла се на 08.06.2023 г., организирана от Дирекция „Бюро по труда“ – Лом, пред 61 участници (безработни лица и работодатели) бяха представени възможностите за кандидатстване с проекти по Програма „Човешки ресурси“ в следващите четири години. По време на събитието бе стартирано и анкетно проучване в хартиен формат, насочено към събиране на идеи и нужди от местната общност.

В периода 18.06–05.07.2023 г. се проведеха работни срещи в 9 села от територията на общината с участие на 45 души от различни целеви групи. Финалната среща на 05.07.2023 г. събра 33 представители. Попълнените проектни фишове от местни заинтересовани страни подпомогнаха формулирането на стратегията и доказаха ефективността на процеса по включване на общността. Този подход се утвърди като ефективен инструмент за консултиране и включване на общността в процеса на стратегическо планиране.

Обучения

През август и септември 2023 г. МИГ-Лом проведе три обучения (2 еднодневни и 1 двудневно) с участие на 41 души – представители на МИГ, местната власт, читалища, НПО и бизнес. Основната цел беше придобиване на практически умения за прилагане на подхода ВОМР за периода 2023–2027 г. Участниците се запознаха с актуалните нормативни изисквания и показаха висока ангажираност към възможностите за местно развитие чрез ВОМР.

Консултативни срещи

В хода на разработване на Стратегията, МИГ-Лом проведе поредица от консултативни срещи с участието на екипа и представители на местната общност и заинтересованите страни. Организиран бяха две работни срещи (6–7 юли 2023 г.) с 20 представители на институции, НПО, бизнес и местна власт, на които се обсъдиха възможни мерки и проектни идеи. Последваха още четири информационни срещи и семинари с 80 участници, на които бе представен проект на стратегическата рамка и бюджет по мерки. Включени бяха конкретни предложения и становища от заинтересованите страни, които бяха отразени в работния вариант на стратегията, с цел тя да отговаря на реалните нужди на територията на МИГ-Лом.

Обществени обсъждания

В рамките на подготовката на СВОМР през септември 2023 г. МИГ-Лом проведе първото обществено обсъждане на проекта с участието на 55 представители на местната общност и заинтересовани страни. След публикуването на ПМС №464 в края на 2024 г. с новите указания на Управляващия орган за разработването на СВОМР бяха направени актуализации и проведени допълнителни обществени обсъждания.

Онлайн обсъждането се проведе в периода 17–25 април 2025 г. на официалния сайт на МИГ-Лом, като по имейл бяха получени 20 предложения и коментари от граждани, организации и други заинтересовани лица. В отговор на засиления интерес, на 28 и 29 април 2025 г. МИГ-Лом проведе две последователни обществени обсъждания с 37 участници, които поставиха финал на процеса по обществено съгласуване на стратегическия документ. В тях взеха участие 37 представители за заинтересованите страни – публичен, стопански и нестопански сектор.

Общо над 370 души от деветте населени места в МИГ-Лом бяха обхванати в анкетното проучване за идентифициране на интерес към разработваната стратегия чрез обучения и обсъждания, а 116 бяха анкетирани за нуждите на стратегията.

Описание на съответствието на стратегията с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападен регион:

ИТСР Северозападен регион	Стратегия на МИГ-Лом 2023-2027 г	Съответствие/коментар
---------------------------	-------------------------------------	-----------------------

2021-2027 г.		
<u>СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 1:</u> Ускоряване на растежа на регионалната икономика СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.1: Повишаване на инвестиционната активност СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.2: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.3: Устойчиво използване на регионалните ресурси	Стратегическа цел: Поддържане на конкурентоспособна икономика, базирана на местни ресурси, осигуряваща по-високи доходи и заетост, както и подобряване средата на живот и развитие на човешкия капитал на територията на МИГ Лом. <u>Приоритет 1. Устойчиво развитие на местната икономика</u> Специфична цел 1.1. Създаване на устойчив земеделски сектор. Специфична цел 1.2. Диверсификация на местната икономика	Целите на МИГ са в синхрон с регионалните Насърчава се бизнес активността и инвестиции Подпомагат се сектори с конкурентен потенциал Икономика, базирана на местни активи
<u>СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 2:</u> Запазване и развитие на човешкия капитал СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ : 2.1 Равен достъп до качествено образование и обучение СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ : 2.2 Достъп до здравно обслужване, социални услуги, култура и спорт	<u>Приоритет 3. Развитие на човешкия капитал на територията на МИГ Лом</u> Специфична цел 3.1. Повишаване способностите и познанията на човешкия ресурс. Специфична цел 3.2. Повишаване на качеството и подобряване на достъпа до училищно образование. Специфична цел 3.3. Повишаване на качеството на живот на възрастните хора в пенсионна възраст и остаряване в добро здраве	Пълно съответствие – образование като фактор за развитие Допълваща мярка – обучение на възрастни, безработни и работещи Частично съответствие – засяга здравни и социални аспекти Културата като елемент на социалната интеграция
<u>СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 3:</u> Териториална свързаност, устойчиво развитие и намаляване на неравенствата СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ: 3.1 Транспортна и цифрова свързаност СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ: 3.2 Устойчива околна среда СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ: 3.3 Подобряване качествата на градската и агломерационната среда СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ: 3.4 Развитие на териториалното сътрудничество	<u>Приоритет 2. Подобряване средата на живот в МИГ Лом.</u> Специфична цел 2.1. Обновяване на физическата среда в населените места. Специфична цел 2.2. Опазване на околната среда и управление на отпадъците. Специфична цел 2.3. Съхранение на богатия културен живот, пълноценно включен в развитието на местната икономика.	Липсва пълно съответствие; възможен принос чрез проекти за среда и услуги Пряко съответствие Пълно съответствие Потенциална възможност чрез проекти с други общини

Чрез разработената СВОМР за периода 2023–2027 г., МИГ Лом изпълнява ролята си на стратегически партньор за постигане на целите на Интегрираната териториална стратегия

за развитие на Северозападен регион. Предлаганите мерки са насочени към създаване на реални възможности за икономическо и социално обновление, като поставят местната общност в центъра на процесите по планиране, изпълнение и контрол. Така стратегията допринася не само за регионалното, но и за националното сближаване и устойчивото развитие на България.

2.2. Групи/сектори заинтересовани лица, участвали в процеса на съгласуване на стратегията:

Чрез широкото включване на заинтересованите страни и прилагането на принципа „отдолу – нагоре“, стратегията отразява реалните потребности и потенциала за развитие на територията. Участниците са представители от всички 10 населени места в обхвата на МИГ и на трите сектора – публичен, стопански и нестопански, вкл. уязвими групи, младежи и земеделски стопани. Те са идентифицирани и описани подробно в проучването и анализа на заинтересованите страни на територията на МИГ ЛОМ.

Групи/Сектори, заинтересовани лица	Форма на участие
Община Лом	Работни, информационни и консултативни срещи, обучения и обществени обсъждания.
Публични общински образователни институции	Информационни, консултативни срещи и обществени обсъждания. Респонденти в проучвания и анализи
Земеделски стопани	Информационни, консултативни срещи, обучения и обществени обсъждания. Респонденти в проучвания и анализи
МСП – микро, малки и средни предприятия	Работни срещи, информационни консултативни срещи, обучения и обществени обсъждания. Респонденти в проучвания и анализи
Читалища	Информационни консултативни срещи, обучения и обществени обсъждания. Респонденти в проучвания и анализи
ЮЛНЦ, в т.ч. МИГ Лом	Работни срещи, информационни консултативни срещи, обучения и обществени обсъждания. Респонденти в проучвания и анализи. МИГ-Лом организира цялостния процес и привлича външна експертиза
Уязвими групи	Информационни, консултативни срещи, обучения и обществени обсъждания. Респонденти в проучвания и анализи
Малцинствени групи	Информационни, консултативни срещи, обучения и обществени обсъждания. Респонденти в проучвания и анализи
Местни лидери	Информационни, консултативни срещи, обучения и обществени обсъждания. Респонденти в проучвания и анализи

Със своите коментари по основните проблеми и нужди, предложения за обхват на мерките и дейностите участниците допринесоха за адекватното бюджетно разпределение на мерките и критериите за оценка на проектите при спазени изцяло принципи на недопускане на дискриминация и равнопоставеност.

3. Анализ на нуждите и потенциала за развитие на територията:

3.1. Описание на ситуацията на територията на МИГ към момента на кандидатстване:

При изготвяне на социално-икономическия анализ са използвани официални източници като: Национален статистически институт, МЗХ, Общинска служба „Земеделие“, Областна дирекция „Земеделие“ гр. Монтана, Общинска администрация, Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) – Монтана, Регионална здравна инспекция – Монтана, ИСУН, Национална служба за защита на природата, План за интегрирано развитие на община Лом и други регионални програмни документи.

Географско положение и селищна структура: Територията на МИГ-ЛОМ е разположена в Северозападна България. Географско положение: 43°49' северна ширина и 23°14' източна дължина. Територията на местната инициативна група обхваща цялата територия на община Лом, разположена на площ от 323,894 кв. км. В нея са разположени 1 град - общинският център - град Лом и 9 села: Добри дол, Долно Линево, Замфир, Ковачица, Орсоя, Сливата, Сталийска махала, Станево и Трайково.

Природни характеристики: Релефът е равнинно-хълмист, а районът попада в Севернобългарската лесостепна зона. В климатично отношение територията спада към северния климатичен район на Дунавската хълмиста равнина. Климатът е умерено-континентален – със студена зима и горещо лято, повлиян от океански и континентални въздушни маси. Преобладават черноземни почви, формирани върху льосов субстрат, с високо природно плодородие – благоприятни условия за развитие на земеделие с дългогодишни традиции

Демографска характеристика: Населението на територията, в която функционира МИГ-ЛОМ – община Лом, по данни на НСИ към 31.12.2022г. наброява 20 545 души. **Динамиката на населението:** за периода 2018-2022г. е намаляло с приблизително 16,29% (в абсолютни стойности с 3998 души) или средно с по 999,5 души на година. В края на 2022г. 79,32% от жителите на района се намират в градската част, а 20,68% в селата, което обуславя територията на МИГ-ЛОМ като високо към умерено урбанизирана. **Половата структура:** За последната приключена статистическа година на НСИ, разпределението на населението на територията на МИГ-ЛОМ по пол, показва превес на броя на популацията от женски пол – 52,46%, спрямо 47,54% от мъжки. В началото на изследвания период 2018-2022, съотношението е било подобно, но с по-малка разлика: 51,91% (жени) спрямо 48,09% (мъже). Тази информация описва засилваща се дивергенция от 0,27% на годишна база показателя на населението по пол и показва, че намаляването на населението от мъжки пол е по-бързо. Такава закономерност е характерна за територии с по-ниска степен на привлекателност за уседналост и по-слабо развита тежка промишленост, каквато е и тази на МИГ-ЛОМ. **Естественят прираст:** По отношение на естественият прираст на населението на територията на МИГ-ЛОМ може да се направи заключението, че се наблюдава тенденция на понижаваща се раждаемост (16,67% за целия период 2018-2022 г. или редуция от по 5,2 раждания годишно) и на сравнително устойчиви нива на смъртност. Погледнати заедно тези коефициенти дават трайно влошаване на показателя с 6,81% за изследвания период или с по 5,8 души годишно. Рязкото влошаване на коефициента за

естествен прираст на територията на МИГ-ЛОМ и най-вече този за смъртност през 2020 и 2021 г. се дължат основно на разразилата се пандемия от COVID-19. **Механичният прираст:** За периода 2018-2022 г. механичният прираст на територията на МИГ-ЛОМ показва по-сериозна изменчивост, като през 2018-2019 г. се наблюдава сериозно изселване от района, докато последните три години се отчита сравнителна стагнация по отношение миграцията от към региона на МИГ-ЛОМ, като по пол, бройка на заселени мъже е изцяло положителна. Въпреки това, среднестатистически, за 2018-2022г. територията на МИГ-ЛОМ губи по 66 души годишно, като половото разпределение е почти идентично: по -32,4 жени и по -33,6 мъже годишно. **Етническият състав:** Населението в района на МИГ-ЛОМ е с умерено-смесена структура, от гледна точка на етническа принадлежност и майчин език, като българският етнос и език преобладават със съответно 79,74% и 77,02%, следван от 11,8% и 10,96% ромски етнос и майчин език. Висок остава процентът на не определилите се и по двата показателя: 8,02% за етнос и цели 11,5% за майчин език, което в повечето случай означава по-слаба грамотност и принадлежност към малцинствени и/или уязвими групи.

Равнището на безработица на територията на МИГ-ЛОМ показва устойчиви нива. Противно на тенденциите за страната, с редуциране на ефекта от пандемичния шок, предизвикан от COVID-19, територията на МИГ-ЛОМ не подобрява показателя за безработица, а даже напротив – 2022 г. регистрира по-високи нива от кризисните 2020-2021 г., въпреки неутралния механичен прираст на населението и цялостната му естествена редукция. За последната отчетена статистическа година, равнището на безработицата в област Монтана (10,2%) и на територията на МИГ-ЛОМ (10,5%) е почти идентично, за разлика от предходните години, когато стойностите на областно ниво са превишавали тези на района на МИГ-ЛОМ с до два-три пъти. Това показва по-бързо оптимизиране на пазара от гледна точка на удовлетворяване на нуждите от заетост на областно ниво, отколкото в региона на МИГ-ЛОМ.

Образование: Образователната структура на населението в района на МИГ-ЛОМ показва чувствителен превес на жителите със средно образование в общината, които са повече от половината от изследваните: 55,81%. Висок е процентът на хората с основно образование: 17,95% и почти толкова и с висше: 16,82. Делът на хората с начално и по-ниско образование, и не посещавали учебни заведения е 9,36 %.. **Сред проблемите в сектор образование са следните:** Намаляване на децата в детските ясли с 9,84% за периода 2018-2022г.; Намаляване на децата в детските градини от МИГ-ЛОМ с 21,28% и диспропорционално увеличение на откритите места в тези заведения с 3,47%; Намаляване на броя на децата в училищата от МИГ-ЛОМ 21,22% или 438 деца за периода 2018-2022 г.; Редуциране на броя на завършилите на територията на МИГ-ЛОМ ученици във всички възрасти; Сравнително висок дял на населението с начално и по-ниско образование (почти 10%).

Здравеопазване: Здравното обслужване на населението на територията на МИГ-ЛОМ е организирано от добре изградена мрежа от следните здравни заведения на извънболничната и болнична помощ, като към настоящия момент в административната единица

функционират 8 (осем) лечебни заведения. Като в цялата страна и на територията на МИГ-ЛОМ, стои и проблемът със застаряващ персонал, като по-младите специалисти предпочитат реализация в големите болници в страната, най-вече в София. Също така, процентно, лекарите в района на МИГ-ЛОМ намаляват с темпове по-бързи от редуцирането на населението. **Сред проблемите в сектор здравеопазване са следните:** Намаляване на броя на лекарите с 21% и на медицинските специалисти с 5,68% за периода 2018-2022 г.; Спадаща осигуреност на населението откъм лекари с 6,8% за периода 2018-2022 г. на територията на МИГ-ЛОМ.

Социални услуги: На територията на МИГ - ЛОМ предоставяните от съответните институции социални услуги и грижи на територията на МИГ-ЛОМ са внушителни по своя капацитет (1540 места за индивидуални ползватели и/или семейства) и разнообразие – 23 различни по своя вид и насоченост социални дейности. По-голямата част от услугите са концентрирани в общинския център от територията на МИГ-ЛОМ – гр. Лом, но такива се предлагат и в 4 (четири) села от района - с. Замфир, с. Ковачица, с. Орося и с. Добри дол. В региона на МИГ-ЛОМ функционират и 10 клуба на пенсионера, 2 клуба на инвалиди и 1 Мюсюлманско настоятелство. **Сред нуждите в сектора на социалните услуги можем да изведем** създаването на т.нар. социално предприятие – или предприемачество със социално въздействие на уязвимите групи. То ще служи за насърчаване на уязвимите групи за трудова заетост и ще подпомогне за социално-икономическата интеграция на маргинализирани групи и такива в риск от изключване.

Икономика: Икономиката на територията на МИГ-ЛОМ се отличава с балансирана промишлено-аграрна специализация и е с характерна териториална структура, изразяваща се в локализация на водещите промишлени производствени мощности в общинския център - гр. Лом. Делът на Преработващата промишленост в общината нараства в кризисния период 2020-2021 г. от 26,7% до 31,6%, главно поради затваряне на други сектори от икономиката. Функционират и трите основни икономически сектора: Първичен икономически сектор (добив на суровини), Вторичен икономически сектор (преработваща промишленост и строителство) и Третичен икономически сектор (услуги). С водеща роля за местното икономическо развитие се отличават следните сектори по КИД–2008: С – „Преработваща промишленост“; Н – „Транспорт, складиране и пощи“ и G – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети. **Сред проблемите в сектор икономика са следните:** Липса на структуроопределящо предприятие, което да бъде източник на местни данъци и доходи; Намаляване на броя на предприятията на територията на МИГ-ЛОМ, със 3,7% за 2018-2020г. както и броят на предприятията на 1000 души (за същия период) - от 109.2 до 102.3 на 1000 жители; Не особено висок дял на приходите от износ на нефинансовите предприятия за 2021г. – 27,6%, на територията на МИГ-ЛОМ. На тази основа се наблюдават съответно и сравнително ниски иновационен капацитет и конкурентоспособност на местните МСП, както и не използване в достатъчна степен на възможностите на новите бизнес модели в кръговата и нисковъглеродна, вкл. по линия и на управлението на промишлените отпадъци, което от своя страна води до висока ресурсна интензивност в промишлеността.

Селско стопанство: Земеделието е застъпено във всички населени места на територията на МИГ-ЛОМ, и е основен отрасъл в селата и представлява важна част от първичния икономически сектор, земеделието в района не само на МИГ-ЛОМ, но и на областта като цяло. На територията на област Монтана са учредени две сдружения за напояване „Лом – Север” – гр. Лом и „Мочара” – с. Замфирово (община Берковица). През последните години се наблюдава увеличение на използваната площ за ниви за сметка на трайните насаждения, лозовите масиви, ливадите и пасищата. Животновъдството на територията на МИГ-ЛОМ е с относително стабилни нива за всички видове отглеждани животни, освен за свине, където се забелязва намаление на обектите за отглеждането им. **Сред проблемите в първичния сектор са следните:** Намаляване на броя на земеделските стопани с 23,08% за периода 2018-2022г.; Редуциране на трайните насаждения и като обща използвана площ и като брой имоти – съответно с 65% и с цели 80,14%; Намаляване на отглеждането на лозови масиви; Намаляване на ползваните ливади и пасища и като брой имоти – съответно с 1,14% и 1%; Редуциране на броя на отглеждани дребни преживни животни (овце и кози) с около 10% и на свинете, на територията на МИГ-ЛОМ.

Индустрия (преработваща промишленост): На територията на община Лом няма структуроопределящо предприятие с национална специализация. Това обстоятелство има както негативни, така и позитивни последствия. От една страна, липсва голям работодател и източник на местни данъци и доходи, но от друга създава условия за развитие на алтернативни икономически дейности, без да изпитват ограниченията от съществуването на голям бизнес. Съвсем логично с оглед на горното, Лом е едно от малкото населени места в СЗР, където се откриват неочаквани ниши и все повече хора се завръщат в търсене на по-целеструено развитие и живот. В Лом се откриват споделени работни пространства, центрове за бизнес, предприемачество и култура („Шаран“ – Riverside treasury на място на старата банка). В града има и активни организации, които поддържат предприемаческия дух, както и устойчиви проекти, съвместно с бизнеса. **Сред нуждите, които могат да бъдат изведени са следните:** Подобряване на конкурентоспособността на предприятията в МИГ-ЛОМ с цел подобряване на икономическата картина в региона; Насърчаване използването на ВЕИ – фотоволтаични системи от бизнеса; Насърчаване развитието на инвестициите в „научно-изследователска и развойна дейност“ (НИРД); Внедряване на иновации и нови бизнес модели в кръговата и нисковъглеродна икономика, вкл. по линия и на управлението на промишлените отпадъци, с оглед повишаване на ресурсната ефективност, автоматизацията и цифровизацията в промишлеността.

Услуги и икономика на знанието: на територията на МИГ Лом функционират и трите основни икономически сектора: Първичен икономически сектор (добив на суровини), Вторичен икономически сектор (преработваща промишленост и строителство) и Третичен икономически сектор (услуги). С водеща роля за местното икономическо развитие се отличават следните сектори по КИД-2008: С – „Преработваща промишленост“; Н – „Транспорт, складиране и пощи“ и G – „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети. Най-голям е дялът (по численост) на предприятията в сектор Търговия и по-специално занимаващи се с ремонта на автомобили и мотоциклети, следван от този на добивната

промишленост. **Като проблем в третичния сектор можем да изведем** силно понижени нива на инвестициите в „научно-изследователска и развойна дейност“ (НИРД) и липсата на иновативни предприятия.

Туризм: Специфичното разположение на територията на МИГ-ЛОМ на брега на р. Дунав и наличието на множество природни, културни и исторически забележителности благоприятстват развитието на различни видове туристическа дейност. Територията притежава потенциал за развитие на различни видове туризъм: културно-исторически, природен/екотуризм, ловен и риболовен туризъм, воден, вело туризъм, винен, селски туризъм. **Като проблем, изведен от социално-икономическия анализ можем да изведем следните:** Територията не е популярна и утвърдена туристическа дестинация; Недостиг на кадри, с подходяща квалификация за работа в сферата на туризма; Незадоволително състояние на част от републиканската пътна мрежа на територията на област Монтана и почти цялата общинска пътна мрежа на областта; Не са използвани възможностите и потенциала за развитие на територията като целогодишна туристическа дестинация; Неравномерно развита туристическа и техническа инфраструктура.

Инфраструктура: Местоположението на региона на МИГ-ЛОМ и възможностите, които то дава от географско-стратегическа гледна точка, предполагат наличието на по-добра свързаност на национално ниво. Към настоящия момент през територията на МИГ-ЛОМ не преминават автомагистрали и първокласни пътища. Сред основните проблеми на пътната мрежа на територията на МИГ-ЛОМ се открояват незадоволителното състояние и качествени характеристики на голяма част от общинските пътища в областта, които се нуждаят от рехабилитация и ремонтни дейности. Територията на МИГ-ЛОМ се обслужва от VII-ма главна жп линия София - Видин, която е част от трансевропейски транспортен коридор №4. През района преминава и трансевропейски транспортен коридор №7 Рейн - Майн - Дунав, който свързва Черно със Северно море. В тази връзка, пристанище Лом с обща площ от 299 380 m² се разглежда като неразделна част от българската и трансевропейска мрежа за комбиниран транспорт, в контекста на комбиниран транспорт по река Дунав. Изграденото пристанище Лом е част от транспортния коридор, а всички водни маршрути от Северно море достигат до Лом. Осигурява най-късата директна сухоземна връзка със средиземноморското пристанище Солун. На територията на МИГ-ЛОМ са изградени 40 водоизточника, посредством които се осъществява водоснабдяването в цялата община. Към настоящия момент 94,5 % от населението в обхвата на района на МИГ-ЛОМ е с централно водоснабдяване. На територията на МИГ-ЛОМ не е изградена Пречиствателна станция за отпадни води /ПСОВ/, в резултат на което отпадните води се заустват директно в р. Дунав. Въпреки изградените през последните години ВЕИ мощности, последните все още поемат много малка част от доставките на електроенергия на територията на административната единица. В МИГ-ЛОМ няма функциониращи водоелектрически и вятърни централи. **Сред проблемите по отношение на инфраструктурата може да изведем следните:** Незадоволително състояние на пътната мрежа, маркировките и укрепителните съоръжения в МИГ-ЛОМ; Липса на свързаност със страната и ЕС с автомагистрали и първокласни пътища; Незадоволително качество на предоставяните

услуги от жп-транспорта на територията на МИГ-ЛОМ; Остаряла и амортизирана, водохващаща, водоснабдителна, водопреносна и канализационна система на територията на МИГ-ЛОМ; Липса на водопроводна мрежа в част от населените места на МИГ-ЛОМ и канализация във всички освен в гр. Лом; Липса на ПСОВ; Морално и физически остаряла електропреносна мрежа на ниско напрежение; Липса на достатъчна осигуреност от ИКТ до малките населени места в общината. Недостатъчно използване на ВЕИ на територията на МИГ-ЛОМ.

Културно и историческо наследство: Регионът на МИГ-ЛОМ разполага с богато материално културно-историческото наследство, което е предпоставка за развитие на културно-исторически туризъм. **Сред проблемите по отношение на културно-историческото наследство може да изведем следните:** Културните институции и културния живот са съсредоточен в преобладаваща степен в общинския център – гр. Лом; Неравномерна наситеност на територията с обекти на културното и историческото наследство, както по брой, така и по характеристики.

Концепция „умно село“ (smart village): МИГ ЛОМ притежава благоприятни природни и териториални условия – р. Дунав като граница, равнинен релеф, плодородни почви и традиции в земеделието, които създават добра основа за прецизно и устойчиво земеделие. Застаряващото население и ограничен достъп до услуги повишават нуждата от цифрови решения като теле медицина, онлайн образование и е-услуги. Подобряващата се интернет свързаност, активният културен живот и наличието на местни общности са добра основа за прилагане на иновации и модели на „умно село“. **Всичко това съответства на приоритетите за развитие на региона и на Стратегията на МИГ – Лом чрез разработване на конкретна Стратегия с хоризонт до 2030 г.**

3.2. Идентифицирани групи от заинтересовани от изпълнението на стратегията за ВОМР лица на територията на МИГ:

Идентификацията на основните групи заинтересовани страни е резултат от проведеното анкетно проучване, което обхваща нагласите, мненията и предложенията на множество респонденти, живеещи на територията на МИГ Лом. Проучването е допълнено с информацията, набрана от публично достъпни източници, както и от проведеното изследване с проектен фиш. След анализ, обобщение и съгласуване с местната общност можем да приемем, че основните групи са три и са посочени в таблица долу.

За идентифициране на групите заинтересовани страни са формулирани следните критерии:

1. Да са местни за територията на МИГ Лом, т.е. да имат седалище на територията и обхватът на дейността им е на територията на община Лом, и
2. Да имат общ/съвпадащ косвен или пряк интерес от прилагането на Стратегията за ВОМР, като:
 - а) свързани са с реализирането на целите на Стратегията за ВОМР, като се ползват косвено от прилагането на проектите (чрез подобрената среда, по-качествени услуги, работни места и т.н.), или
 - б) са потенциални преки бенефициенти по Стратегията за ВОМР.

Сектор	Заинтересовани страни	Сфера
Публичен сектор	Образователни и обучителни организации, организации в областта на социалното включване и маргинализираните общности (Училища, детски градини и др.)	Образование
	Публични органи (община, кметства и други публични органи)	Благоустрояване и комунална дейност
Стопански сектор	Предприятия извън сектора на земеделието (Промислени фирми: производствени предприятия, транспорт, складиране и пощи и др.; Фирми – туризъм, ресторантьорство и хотелиерство, ремонт на автомобили и мотоциклети; Фирми – търговия и услуги, включително самоосигуряващи се лица)	Промисленост и транспорт Туризъм
	Земеделски производители и преработватели	Селско стопанство
Нестопански сектор	Културни организации (вкл. читалища, културни дейци – ФЛ и др.)	Култура
	НПО от всички сектори	Спорт, Религия, Образование, Социални дейности, Туризъм, Екология и др.

3.3. Наличие на уязвими и малцинствени групи на територията на МИГ и описание на техните потребности:

На територията на МИГ Лом са изследвани потребностите на всички уязвими и малцинствени групи. Това са групи в риск от гледна точка на социален статус, заетост, лица с увреждания, етническа принадлежност има на територията на МИГ. В тази връзка по време на проучванията са изследвани техните потребности, за удовлетворяването на които може да допринесе стратегията за ВОМР.

За целите на изготвянето на СВОМР на МИГ-Лом за периода 2023-2027 г. бяха изследвани и всички уязвими и малцинствени групи на територията.

Рискова група	Описание
Безработни лица	групата на регистрираните безработни лица е силно уязвима и рискова.
Лица с увреждания	Включва деца с увреждания, възрастни в невъзможност за самообслужване, самотно живеещи възрастни хора, възрастни и деца в риск по други социални признаци.

Деца с увреждания и рискови деца	Децата с увреждания, деца на самотни родители и отглеждани в многодетни семейства. В МИГ-Лом децата с увреждания са обхванати от социалните услуги в общността, но извън подкрепа остават тези в по-малките населени места. Част от тях са от ромски семейства и социално слаби семейства. Необходима е подкрепа и насърчаване за посещаване на образователни институции.
Възрастно население	Най-многобройна е рисковата група на пенсионерите. Не всички от тях са в риск, тъй като много попадат в групата на хора с увреждания или самотно живеещи възрастни. Най-уязвима е групата на хора с физически, умствени, множествени, сензорни увреждания и психични заболявания.

Стратегията за ВОМР има за цел да окаже въздействие върху цялата територия и население, като в тази връзка се извърши преглед на областната и общинската секторна политика в областта на социалните услуги, дефинирани въз основа на ПИРО Лом 2021-2027г. Във връзка с потребностите на малцинствените групи е извършен преглед на интеграционните политики на областно и общинско ниво, в т.ч. и Областната стратегия за приобщаване на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация за периода 2021-2023 г. Стратегията за ВОМР ще допринесе за подобряване средата и качеството на живот на населението на територията на МИГ Лом, в т.ч. и на рисковите съгласно социалната политика групи. Основните рискови фактори, възпрепятстващи социалната интеграция и формиращи основните рискови групи на територията на МИГ, са:

- високият процент на неграмотност или слаба грамотност сред подрастващите и трудоспособното население;
- отпадане от училище и формалното преминаване от клас в клас;
- принадлежност към етнически общности в неравностойно положение в резултат на многодетство, непълни семейства и семейства от непълнолетни, което обуславя тенденцията за negliжиране на децата;
- трайна липса или недостатъчни собствени доходи, което води до висок процент на противообществени прояви сред деца и възрастни;
- застаряване на населението и трайното увеличаване на самотните възрастни хора, неспособни да се справят с ежедневните си потребности.

Тези фактори си влияят взаимно, което поражда риск за различни групи от населението на територията, които могат да бъдат обединени в няколко основни ключови групи в риск, и които следва да бъдат обект на въздействието на бъдещата СВОМР:

Рисковите групи, свързани със степен на образование, са предимно деца, непосещаващи редовно училище или отпаднали от училище, към тази група спада основно групата на ромите. **Рискови групи, свързани с дефицит в доходите като средства за издръжка и за създаване на материални условия за живот:** към тази група се отнасят главно пенсионерите и самотно живеещите, безработните и ромите. **Рискови групи, свързани с лоши битови условия и липсата на жилище:** обособяването на ромски гета извън

регулацията на населените места и тяхното разрастване се отразява негативно на качеството на живот на живеещите в тях. **Рискови групи, свързани със структурата на семейството:** това са: многодетни семейства – предимно ромските семейства; непълни семейства, самотни родители, самотни хора с увреждания и възрастни хора; оставени деца за отглеждане от баби и дядовци поради работа на родителите им в чужбина. **Рискови групи, свързани с тежък здравословен проблем:** семейства с член с увреждане или тежко заболяване; семейства на хора с увреждания, оставащи без доходи в периоди между сключване на договор по програми; непълни семейства с родители в пенсионна възраст със здравословни проблеми.

Посочените по-горе рискови групи могат да се обединят в следните видове уязвими социални групи, намиращи се на територията на МИГ. Това са:

- пенсионерите и самотно живеещите възрастни хора,
- безработните и особено дългосрочно безработните,
- хората с увреждания
- ромите.

На територията на МИГ Лом се предоставят множество социални услуги, насочени към ежедневни грижи в домашна среда на част от групите (пенсионерите и самотно живеещите възрастни хора). Системните фактори, които пораждат риск за тези останалите групи хора са безработицата и липсата на разработени механизми за превенция и непрекъснато обучение. Именно поради това е необходимо допълващо финансиране към СВОМР, насочено към бизнеса с оглед създаване на конкурентна икономика, включително активиране и включване в заетост на неактивни и безработни младежи, възрастните над 55 годишна възраст в пазара на труда и социално-икономическата интеграция на маргинализирани общности като ромите. Целта на подкрепата за уязвимите групи е да доведе до по-високо качество на техния живот, което означава независимост и реално участие в социалния живот.

3.4. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите на територията на МИГ:

СИЛНИ СТРАНИ (вътрешни фактори)	СЛАБИ СТРАНИ (вътрешни фактори)
• Разположението на територията на МИГ-ЛОМ на брега на река Дунав благоприятства икономическото развитие на района; • В гр. Лом се намира второто по големина речно пристанище в страната, с ключова роля в цялостния социално-	• Негативно влияние на незадоволителното състояние на част от републиканската пътна мрежа на територията на област Монтана и почти цялата общинска пътна мрежа;

икономически живот на региона и структуроопределящо значение за икономиката на цялата област Монтана;

- Благоприятни физико-географски условия, съхранена природа;
- Почвено разнообразие, с високо до много високо природно плодородие, предпоставка за развитие на земеделието, вкл. и биоземеделие;
- По-добри демографски показатели за територията на МИГ-ЛОМ, от тези в област Монтана;
- Втората територия след тази на община Монтана, в областта, по най-висок коефициент на заетост - 56,8 %;
- Постоянен ръст на средното брутно възнаграждение в МИГ-ЛОМ от 34,47%, за периода 2018-2021г.
- Балансирана, промишлено-аграрна структура на икономиката на територията на МИГ-ЛОМ;
- Увеличаване на приходите от износ на предприятията от МИГ-ЛОМ с 47,75% за 2018-2021г.
- Земеделието е застъпено във всички населени места на територията на МИГ-ЛОМ;
- Ръст на ползването на площите за ниви на територията на МИГ-ЛОМ – и като обща площ и като бр. имоти;
- Наличие на основни наземни връзки – пътна и железопътна мрежа и силно развит речен транспорт – 2-ро място на национално ниво;
- Наличие на развит воден транспорт на територията на МИГ-ЛОМ;
- Много добре балансирано здравеопазване – един от най-добре осигурените райони в страната от гледна точка на съотношение на медицински специалисти към лекари;
- Качеството на атмосферния въздух се подобрява;
- Изградена е компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци, гр. Лом;

- Активни свлачищни процеси и повишен риск от наводнения;
- Липса на находища на полезни изкопаеми с големи запаси или потенциал;
- Намаление на населението в МИГ-ЛОМ за период 2018-2022г. с 16,29%, което е общо 3998 души или средно с по 999,5 души на година;
- Наличие на съществен процент на по-слабо грамотни, маргинализирани групи;
- Понижаваща се раждаемост;
- Намаление на броя на заетите лица;
- Висок процент на безработица;
- Липса на структуроопределящо предприятие, което да бъде източник на местни данъци и доходи;
- Намаление на броя на предприятията на територията на МИГ-ЛОМ със 3,7%, както и броят на предприятията на 1000 души (за същия период) - от 109.2 до 102.3 на 1000 жители;
- Намаление на броя на земеделските стопани;
- Редуциране на трайните насаждения;
- Намаление на отглеждането на лозови масиви;
- Намаление на ползваните ливади и пасища;
- Редуциране на броя на отглеждани дребни преживни животни (овце и кози) с около 10% и на свинете, на територията на МИГ-ЛОМ.
- Незадоволително състояние на пътната мрежа, маркировките и укрепителните съоръжения в МИГ-ЛОМ;
- Липса на свързаност със страната и ЕС с автомагистрала и първокласни пътища;

• Територията разполага с добри възможности за развитие на традиционни и алтернативни форми на туризъм; • Богатото материално културно-историческото наследство е предпоставка за развитие на културно-исторически туризъм; • Богат културен календар, свързан с местното нематериално културно наследство.	• Недостатъчно използване на ВЕИ на територията на МИГ-ЛОМ. • Намаляване на броя на лекарите с 21% и на медицинските специалисти с 5,68.; • Намаляване на децата в детските ясли с 9,84%; • Намаляване на децата в детските градини и диспропорционално увеличение на откритите места в тези заведения; • Намаляване на броя на децата в училищата; • Непостигнати целите за разделно събиране и рециклиране на 50% от отпадъците от хартия, картон, метал, стъкло и пластмаса.; • Територията не е сред утвърдените туристически дестинации в България, поради което не може да разчита на масов туристически продукт; • Културните институции и културния живот са съсредоточени в общинския център – гр. Лом.
ВЪЗМОЖНОСТИ (външни фактори)	ЗАПЛАХИ (външни фактори)
• Засилване на значението на гр. Лом като опорен център от четвърто ниво, балансиращ развитието на областния център Монтана; • Засилване на приноса на оста Лом–Монтана по отношение на урбанистично развитие за завършване на пространствения модел на развитие и активизиране на агломерационни процеси и урбанистичното развитие в региона; • Оползотворяване на потенциала, основаващ се на благоприятното местоположение на територията –	• Нарастване на контраста между общинския център и периферията; • Продължаваща редукция на населението; • Невъзможност за справяне с понижаващата се раждаемост; • Невъзможност за обръщане на тенденцията на отрицателен механичен прираст; • Продължаваща редукция на броя на застите; • Невъзможност за достигане на конкурентоспособни нива при пазара на труда в Лом спрямо

разположението ѝ на брега на река Дунав; • По-интензивно развитие на земеделието, предвид наличието на благоприятни физико-географски условия; • Политики и инициативи за стимулиране на конкурентоспособността на предприятията; • Повишаване на възможностите за квалификация и преквалификация на работната ръка; • Подобряване на конкурентоспособността с цел подобряване на икономическата картина в региона; • Насърчаване използването на ВЕИ от бизнеса и развитието на инвестициите в „научно-изследователска и развойна дейност“ (НИРД). • Насърчаване кооперирането на земеделски стопани и използването на ВЕИ – фотоволтаични системи; • Подобряване на експлоатационното състояние на транспортната инфраструктура, вкл. уличната инфраструктура особено в малките населени места; • Насърчаване развитието на „интелигентни селища“; • Изграждане на социално предприятие и поддържане на устойчив обхват на предлаганите услуги; • По-активно развитие на земеделието предвид наличие на почви с високо до много високо природно плодородие; • Развитие на международен туризъм; • Популяризиране на богатото културно и историческо наследство.	този в големите областни центрове в СЗР и механично изселване към по-добре развития СИР на населението (в подтрудопособна и трудопособна възраст); • Продължаваща липса на структуропределящо предприятие; • Редукция в броя на предприятията в региона; • Изоставане по базови икономически показатели от 3-те областни центъра от СЗР; • Спад в общата площ и броя имоти на лозовите масиви, ливадите и пасищата; • Рязък спад на общата площ и броя имоти при трайните насаждения в региона; • Изчезване на свиневъдството, особено индустриално; • Продължаващ недостиг на финансови средства за справяне с проблемите по амортизираната инфраструктура в (пътища и улици, електропреносна мрежа и ВиК мрежа); • Влошаване качествата на околната среда поради забавяне процеса на улавяне на отпадните води; • Незадоволителното състояние на част от републиканската пътна мрежа на територията на област Монтана и почти цялата общинска пътна мрежа на областта; • Недостиг на кадри, с подходяща квалификация за работа в сферата на туризма.
4. Цели на стратегията, включително измерими целеви стойности за резултатите, и съответните планирани действия:	
4.1. Цели на стратегията и приоритети за развитие на територията:	

Стратегическата рамка на СВОМР на МИГ Лом е формулирана в съответствие с резултатите от извършения социално - икономически анализ, силните и слаби страни и прогнозираните влияния на външните фактори – възможности и заплахи за територията, както и визията на местната общност за бъдещото развитие на територията. При формулирането на целите са отчетени и идентифицираните потребности на основните групи заинтересовани страни, съобразявайки се с наличните финансови ресурси, с които може да се обезпечи, изпълнението на мерките. Отчитайки местните потребности и специфики, Стратегията извежда следната обща стратегическа цел: ***Поддържане на конкурентоспособна икономика, базирана на местни ресурси, осигуряваща по-високи доходи и заетост, както и подобряване средата на живот и развитие на човешкия капитал на територията на МИГ Лом.*** Тя предопределя обособяването на три приоритета за развитие.

Първият е „устойчиво развитие на местната икономика“ - насочен главно към дейностите, които подкрепят директно местната икономика и увеличават конкурентоспособността на стопанските единици на територията на МИГ. Специфичните цели към него акцентират върху аграрния сектор, развитието на микро бизнеса извън земеделието и технологичното обновяване в предприятията.

Вторият приоритет е „подобряване средата на живот в МИГ Лом“. Физическата среда в населените места и чувството за принадлежност към дадено място за от важно значение за задържане на хората на територията на МИГ, както и създаването на предпоставки други да искат да се заселят в нея. Затова специфичните цели към приоритета са насочени към подкрепата за съхраняване на местните бит и култура, включително чрез възстановяване на сгради с религиозно значение, което до голяма степен ще допринесе за запазването на културната идентичност.

Третият приоритет за развитие на територията е „развитие на човешкия капитал на територията на МИГ Лом“. Фокусът му попада върху най-важния ресурс за една територията, а именно хората в нея. Специфичните цели към него са насочени към повишаване уменията и познанията на населението, преодоляването на различни стереотипи в обществото относно етнически признаци, отношение към хората в неравностойно положение и възрастните. Реализацията на определените приоритети за развитие ще се гарантира от декомпозирането им в няколко специфични цели, както следва:

Към приоритет 1:

- Специфична цел 1.1. Създаване на устойчив земеделски сектор. Целта е насочена към подкрепа на земеделските производители и преработватели, които през последните години са изправени пред редица трудности, което се отразява и на приходите от дейността. Допълнително анализите отчитат все още незадоволителни показатели по отношение на преработката на земеделска продукция. Предвидените мерки ще подкрепят както земеделските производители и техните стопанства, така и

преработвателите, които добавят допълнителна стойност на продукцията, чиято цел е да повиши приходите от дейностите.

- Специфична цел 1.2. Диверсификация на местната икономика. Целта е насочена към преодоляване на задържащите фактори в икономиката на МИГ и несигурността, която изпитват жителите и възпираща ги да предприемат стъпки към откриване на нови бизнес дейности. В същото време утвърдените малки и средни предприятия все още усещат последиците от Covid пандемията и имат нужда от подкрепа, за да възстановят конкурентоспособността си и да подпомогнат устойчивото развитие на местната икономика, както и да допринесат за преходът ѝ към цифрова, кръгова, нисковъглеродна и ресурс ефективна икономика чрез внедряване на иновации в осъществяваните от местните МСП икономически дейности.

Предвидено е целите по **приоритет 1** да се постигнат чрез Мярка 1 "Подкрепа за устойчиво, иновативно и социално ориентирано земеделие", Мярка 2 „Инвестиции в подкрепа на неселскостопански дейности ” и единствената Мярка 11 „Повишаване на иновационния капацитет и конкурентоспособност на МСП чрез внедряване на иновации и включване в кръгова икономика“ като допълващо финансиране по ПКП към СВОМР.

Към приоритет 2:

- Специфична цел 2.1. Обновяване на физическата среда в населените места. Целта е фокусирана върху повишаване привлекателността в населените места извън общинския център. Предвижда се целта да се постигне чрез една мярка от СПРЗСР – Мярка 3 „Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура в селските райони“
- Специфична цел 2.2. Опазване на околната среда и управление на отпадъците. Територията на МИГ Лом притежава потенциал за развитие на различни видове туризъм, природен/екотуризм, ловен и риболовен туризъм, воден, вело туризъм, винен, селски туризъм и др. Анализът на състоянието и управлението на отпадъците в Общинска програма за управление на отпадъците (ПУО) за периода 2021-2028 г. показва, че част от установените проблеми са в резултат на негативните за околната среда практики на фирми и граждани. В този смисъл е необходимо провеждането на кампании с обществеността в посока намаляване на общото ниво генерирани отпадъци и по-добро оползотворяване и разделно събиране на генерираните отпадъци от рециклируем тип. За постигането на целта е предвидена Мярка 13 „Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението“ и Мярка 14 „Повишаване осведомеността относно биологичното разнообразие и заплахите за него в целевата територия на база на мерки планирани в стратегически и планови документи в сектор биоразнообразие“ чрез допълващо финансиране по ПОС 2021-2027 към СВОМР на МИГ-Лом.
- Специфична цел 2.3. Съхранение на богатия културен живот, пълноценно включен в развитието на местната икономика. Целта акцентира на културния живот и

материалното наследство, което е завещано от предишните поколения. В същото време те не са познати на голямата част от обществото, включително и местните жители, а инвестициите в популяризиране на културните дадености са минимални. Предвидените мерки следва да спомогнат за капитализирането на културния потенциал – материален и нематериален, на територията на МИГ. За постигането на целта е предвидена мярка Мярка 4 „Инвестиции за проучване, развитие и популяризиране на културното, историческото и природното наследство и бит на територията на МИГ-ЛОМ“- не е част от СПРЗСР 2023 – 2027 г., но е включена в Регламент (ЕС) № 2021/2115 (финансирани от ЕЗФРСР) .

Към приоритет 3:

- Специфична цел 3.1. *Повишаване способностите и познанията на човешкия ресурс.* Целта е ориентирана към най-важния ресурс на територията на МИГ Лом – хората. Значителна част от тях са демотивирани да се обучават – формално и неформално, или да си търсят работа. Това е особено валидно за младежите, които се нуждаят от иновативни стимули за активиране и насочване на енергията им към пазара на труда. Мерките, чрез които се предвижда изпълнението на целта са четири - от № 7 до № 10 вкл., които могат да се реализират само с допълващо финансиране от ПРЧР 2021-2027.
- Специфична цел 3.2. *Повишаване на качеството и подобряване на достъпа до училищно образование.* Целта е отражение на резултатите от анализите на територията. В МИГ Лом се наблюдават представители на ромската общност, която се характеризира с по-ниско образователно равнище и трудно обхващана от системата на формалното образование. Затова в СВОМР е включена единствената възможна мярка от ПО 2021-2027 – Мярка № 11, „Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери“, чиято цел е да подкрепи маргинализираните групи от възможно най-ранна възраст да се включват в образователната системата на страната.

Освен това стратегията предвижда една хоризонтална цел „*Изграждане на умения на екипа на МИГ и популяризиране на изпълнението на СВОМР*“. Тя е фокусирана върху изграждането на капацитет на екипа на МИГ, обмяната на добри практики и успешната реализация на СВОМР. Постигането ѝ ще допринесе за по-голямата информираност относно подхода ВОМР, активиране на месните общности да подават проектни предложения към мерките, заложи в СВОМР и да вземат отношение по въпросите, свързани с прилагането ѝ. Изпълнението на целта е обезпечено от 2 мерки: мярка № 5 „Сътрудничество и подготвителни дейности за създаване на интелигентни селища „Smart Village“ и мярка № 6 „Управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране“.

4.2. Измерими целеви стойности за резултатите (индикатори):

4.2.1. Индикатори за цялостното прилагане на стратегията за ВОМР – задължителни и специфични за МИГ:

Вид	Индикатор	Мярка	Цел до края на стратегията	Източник на данни
ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ, ПРОИЗТИЧАЩИ ОТ ЗАПОВЕД № РД 09-524/19.05.2023 г.				
Р	R.37 „Нови работни места по подкрепените проекти“;	брой	12	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Р	R.40 Брой на подкрепени стратегии за "умни села"	брой	1	База данни от МИГ ЛОМ
Р	R.0 „Брой лица, включени в дейности по обучения, информационни срещи и семинари и други дейности, свързани с трансфер на знания“	брой	200	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Р	R.42 Брой лица, обхванати от проекти, свързани с подкрепа на дейности за социално включване	брой	10	База данни, отчети на МИГ
Р	R.41 „Дял на населението в селските райони, ползващо се от подобрения достъп до услуги и инфраструктура чрез инвестиции от ОСП“	%	70	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
СПЕЦИФИЧНИ ЗА МИГ ЛОМ				
Р	Брой проекти, финансирани по Стратегията	брой	18	Отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Р	Брой бенефициенти, подпомогнати по Стратегията	брой	18	Отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020

4.2.2. Индикатори по мерки:

Индикаторите по мерките на Стратегията на МИГ (в случая – МИГ-Лом, 2023–2027 г.) показват до каква степен се изпълняват поставените цели и приоритети. Те са инструмент за оценка на напредъка, ефективността и въздействието на прилаганите мерки. Показател дали финансираните мерки водят до реална промяна в качеството на живот, икономическата активност и капацитета на местните общности. Индикаторите по мерки 1-6 са разписани на база опита от предходния програмен период. Същите са индикативни и могат да бъдат променени във връзка с промяна на нормативна база или изискванията на УО на ПРСР и СПРЗСР или други, налагащи това обстоятелство.

Вид ¹	Индикатор	Мярка	Цел до края на стратегията	Източник на данни
Мярка 1 „Подкрепа за инвестиции в земеделски стопанства“				
Р	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	4	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
В	Създадени работни места	брой	4	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Мярка 2 „Инвестиции в подкрепа на неселскостопански дейности“				
Р	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	6	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
В	Създадени работни места	брой	6	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Мярка 3 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“				
Р	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	4	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
В	Създадени работни места	брой	4	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Мярка 4 „Инвестиции за проучване, развитие и популяризиране на културното, историческото и природното наследство и бит на територията на МИГ-ЛОМ“				
Р	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	4	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
В	Създадени работни места	брой	0	База данни, отчети на МИГ и

¹ Резултат – Р, Въздействие – В, Краен продукт – КР, Продукт - П;

				бенефициентите, ИСУН 2020
Мярка 5 „Сътрудничество и подготвителни дейности за създаване на интелигентни селища „Smart Village“				
Р	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	2	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
В	Създадени работни места	брой	0	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Мярка 6 „Дейности по управление, мониторинг и оценка на стратегия за ВОМР и нейното популяризиране“				
Р	Брой проекти, мониторираны по мярката	брой	32	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
В	Създадени работни места	брой	0	База данни, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020

4.3. Планирани дейности за постигане на целите и приоритетите на стратегията

За настоящия период на прилагане на СВОМР е в сила нов механизъм, чрез който се преминава към основно еднофондово финансиране на подхода със средства от ЕЗФРСР и допълващо финансиране от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Европейския социален фонд (ЕСФ+). Местната инициативна група Лом включва това допълнително финансиране като средство за по-успешно реализиране на целите и приоритетите, заложи в Стратегията. Подходът продължава да насърчава интегрираното развитие на различни сектори на местната територия, като отчита реалните потребности и потенциала на общността. Този модел позволява на местните заинтересовани страни да определят приоритетните области за развитие и да одобряват конкретни проектни идеи, които да бъдат финансирани със средства от ЕС. Това би изградило както местен управленски капацитет, така и намиране на решения на ключови предизвикателства, идентифицирани от жителите на малките населени места.

Настоящият план представлява структуриран набор от дейности, които имат за цел да подкрепят изпълнението на Стратегията в съответствие с предвидения финансов ресурс. Той е насочен към активизиране на всички заинтересовани страни, включително уязвимите групи, към по-широко участие в процеса на изпълнение на СВОМР, повишаване на информираността относно подхода и осигуряване на ефективна система за наблюдение и

оценка на напредъка. Планът обхваща целия период на реализация и включва следните основни стъпки:

1. **Прилагането на СВОМР** ще започне след подписване на Споразумение между МИГ ЛОМ, УО на СПРЗСР и УО на програмите, които ще предоставят финансиране по СВОМР.
2. **Формиране на екип** за изпълнение на Стратегията, включващ изпълнителен директор и един експерт, назначени на постоянен трудов договор. В съответствие с длъжностните им характеристики ще бъдат разпределени задълженията и отговорностите им свързани с осъществяване на оперативното функциониране по изпълнение на Стратегията. Предвид допълващото финансиране от други фондове, при обявяване на конкретните процедури за приеми ще бъдат наемани външни експерти с доказан професионален опит по съответната програма. Тяхната роля ще бъде да подпомагат кандидатите при разработването на проектни предложения, като предоставят специфични насоки, експертна помощ и консултации, с цел повишаване качеството и успеваемостта на подадените проекти.
3. **Разработване на пакет документи** за провеждане на процедури за предоставяне на безвъзмездна помощ по мерките, включени в СВОМР: Подготовката на документите ще бъде извършено при спазване на относимите нормативни документи от външни изпълнители, с цел своевременното им изготвяне и обезпечаване на специфична експертиза. С оглед информираност на всички заинтересовани страни от прилагането на СВОМР документите ще бъдат публично достъпни на сайта на МИГ и екипът ще предоставя консултации на потенциалните бенефициенти. Приемите ще бъдат осъществявани по предварително обявен индикативен график. Планът на МИГ е всяка мярка да бъде отворена първоначално с максимално планирания бюджет по нея. Ако, след сключването на договорите с бенефициентите, останат средства ще се обявява нов следващ прием. Процесът ще се повторя, докато бюджетът по съответната мярка не бъде изразходен.
4. **Приемане и подбор на проектни предложения:** Проектните предложения ще бъдат подавани чрез платформата ИСУН и за тях екипът на МИГ ще поддържа електронен регистър. Оценка на проектни предложения по подхода се извършва в съответствие с действащата нормативна уредба и в съответствие с изискванията, заложи в ЗУСЕФСУ при разработени минимални изисквания от УО на програмите. Външните оценители за оценка на подадени проектни предложения ще бъдат избирани чрез конкурсна процедура, организирана от МИГ, съгласно вътрешните правила и при спазване на принципите за прозрачност, обективност и безпристрастност. Оценка ще се извършва от Комисия за избор на проекти (КППП), назначена от Председателя на Управителния съвет на МИГ. КППП ще осъществява подбора на проекти на два етапа: 1. проверка за административно съответствие и допустимост и 2. техническа оценка.
5. **Наблюдение на договорените проекти:** МИГ Лом ще следи изпълнението на договорените проекти и ще оказва методическа и техническа помощ на бенефициентите, включително при изготвяне на документи за междинни и окончателни плащания.
6. **Мониторинг и оценка на СВОМР:** Екипът на МИГ ще осъществява мониторинг и оценка чрез редовни анализи, отчети и справки. Основните оценки (годишна, междинна и финална) ще се възлагат на външни изпълнители с цел гарантиране на обективност и експертност.

7. **Надграждане на капацитет** на територията на МИГ, ще се постигне чрез обучения на МИГ ЛОМ насочени към представители на местната администрация, бизнеса и гражданския сектор.

8. **Популяризиране на СВОМР**: През целия период на прилагане на Стратегията местната общност ще се представят резултатите за постигнатото през предходния програмен период. Ще бъде представен и текущия напредък по Стратегията 2023–2027 г.

9. **Дейностите за видимост**, прозрачност и комуникация ще представят приноса на Европейския съюз и Европейските фондове за прилагането на Стратегията на МИГ ЛОМ. Управляващите органи на програмите, предоставящи допълващо финансиране отговарят за откриването на приеми само за потенциални бенефициенти от териториите на МИГ, извършването на договарянето и разплащането на проектите по стратегиите за ВОМР в частта, за която се предоставя финансиране от съответния фонд. ДФЗ – Разплащателна агенция договаря и разплаща проектите от стратегиите за ВОМР, които се финансират от ЕЗФРСР.

Дейности	Целева група					
		2025	2026	2027	2028	2029
Провеждане на информационна кампания за популяризиране на СВОМР, нейните цели, приоритети, мерки и очаквани резултати	широка общественост, кандидати/бенефициенти					
Изготвяне на документацията и процедурите за отделните мерки	Екип на МИГ					
Обявяване на индикативен прием по мерки, прием, оценка и договориране на проектни предложения	Екип на МИГ, КИП, потенциални бенефициенти					
Мониторинг на изпълнението на одобрените за финансиране проекти	Екип на МИГ, бенефициенти					
Мониторинг на напредъка по изпълнение на СВОМР и докладване на годишна база пред УО на СПРЗСР 2021-2027	Екип на МИГ, УС на МИГ					
Техническо и финансово управление на СВОМР, регулярно подаване на заявки за плащане към МЗХ за възстановяване на изразходваните средства и осигуряване на финансов ресурс за рефинансиране на дейностите по управление на стратегията	Екип на МИГ, УС на МИГ					

5. Описание на мерките:

Мерки и дейности за всяка финансираща програма поотделно:

За всяка мярка в стратегията за ВОМР на МИГ Лом са разписани: описание на целите и обхвата; допустимите получатели; допустимите дейности и разходи; определените финансови параметри за проектите предложения - минимален и максимален размер на общите допустими разходи и минимален и максимален размер на безвъзмездната финансова помощ; интензитета на финансовата помощ; обективни и измерими критерии за оценка на проектите и тяхната тежест; други елементи, когато е приложимо.

ВАЖНО: В случай че на територията на община Лом се прилагат едновременно стратегии за ВОМР, финансирани съответно от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) чрез МИГ – Лом, и от Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури (ЕФМДРА) чрез МИРГ – Лом, се налага ясно дефиниране и спазване на **демаркация на дейностите** между двете стратегии. Това е необходимо за:

- Избягване на двойно финансиране;
- Осигуряване на допълняемост на мерките;
- Спазване на принципите на координация и ефективност в използването на публичните ресурси.

Принцип на изключване: Ако една и съща дейност е допустима и по двата фонда, ще се включва само в една от стратегиите, според тематичната ѝ насоченост и целевата група (ако е с рибарска насоченост и/или инфраструктура, обслужваща риболов – ЕФМДРА)

Финансово разграничение: Не се допуска финансиране на идентичен проект по двата фонда.

Административна координация: Всеки проект ще бъде проверяван за припокриване в рамките на системите ИСУН и МИГ-регистъра.

Демаркацията между ЕЗФРСР и ЕФРР на територията на МИГ – Лом се основава на териториален и функционален принцип, който гарантира:

- избягване на дублирано финансиране,
- координация между оперативните програми,
- ефективно насочване на ресурси съобразно нуждите на селската територия.

Настоящата стратегия ще се адаптира съобразно указанията на управляващите органи на СПРЗСР, ПРР и други програми, за да се гарантира пълно съответствие с изискванията за комплементарност и ефективност.

По мярка 3 „Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура в селските райони“ от СВОМР 2023-2027, финансирана с ЕЗФРСР, ще се подкрепят инфраструктурни проекти които се реализират на територията на община Лом като селски район.

В тази връзка, по Стратегията за ВОМР на МИГ – Лом ще могат да се реализират огледални мерки, насочени към:

- общинска пътна инфраструктура (IV клас пътища в селските райони),
- образователна инфраструктура (детски градини, училища),
- обекти за културен живот (читалища, културни центрове),

- спортна инфраструктура,
- площи за широко обществено ползване (площади, паркове и др.).

За територията на МИГ ЛОМ, където се прилага подходът BOMP и подпомаган от „Програма за развитие на регионите“ 2021–2027 г., ще се прилага **демаркация на инвестициите на ниво проект**.

Посочените от Условието за кандидатстване **недопустими разходи**

Недопустими за подкрепа чрез стратегиите за BOMP разходи:

Недопустимостта на категориите разходи се определя съгласно чл. 73 от Регламент (ЕС) № 2021/2115 и чл. 64 от Регламент (ЕС) № 2021/1060, глава 5 „Финансово управление и контрол“, раздел I от ЗУСЕФСУ и ПМС № 86 от 2023 г. 14.2.1. Не са допустими за финансиране по проекти от стратегиите за BOMP разходи, посочени в раздел 14.2 от Условието за кандидатстване по процедура № BG06AFSP001-01.001 по интервенция „Изпълнение на операции, включително дейности за сътрудничество и тяхната подготовка, избрани в рамките на стратегията за местно развитие“ от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони на Република България за периода 2023 – 2027 г.

СПРЗСР 2023 – 2027 г. (ЕЗФРСР)

Мярка 1” Подкрепа за устойчиво, иновативно и социално ориентирано земеделие”

Обосновка и цели на мярката	Мярката има за основна цел подпомагане на местни проекти, които водят до насърчаване на устойчиво и иновативно земеделие, с фокус върху малки и нови стопанства, които прилагат екологосъобразни практики и социално отговорен подход. Подкрепят се инвестиции в чувствителни сектори като „плодове и зеленчуци“, адаптирани към климатичните промени, с цел опазване на ресурсите, повишаване на почвеното плодородие и насърчаване на социалната интеграция чрез кръгова икономика. Социално ориентираното земеделие съчетава стопанска дейност със социална ангажираност, като предоставя възможности за трудова интеграция на уязвими групи, допринася за намаляване на бедността и повишаване на социалното включване. То играе ключова роля в съживяването на селските райони чрез създаване на работни места, подкрепа на местната икономика и устойчиво управление на ресурсите. Чрез тази мярка се стимулира земеделие, което работи в полза както на околната среда, така и на обществото. Специфични цели на мярката са да насърчи устойчиво, екологично и социално отговорно земеделие чрез подкрепа за опазване на почвите и водите, повишаване на енергийната ефективност, използване на ВЕИ и опазване на биоразнообразието; внедряването на иновации чрез въвеждане на нови технологии в производството, цифровизация и модернизация на земеделските стопанства. Акцент се поставя върху
---	---

	социалното земеделие и сътрудничеството между производители чрез коопериране и къси вериги на доставка.
Допустими кандидати	1. Земеделски стопани (физически и юридически лица) - Регистрирани по Наредба №3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани 2. Организации на производители (ОП) - Признати по реда на чл. 13 от Закона за прилагане на общата организация на пазарите на земеделски продукти към датата на кандидатстване. 3.Земеделски кооперации - Кооперативни стопанства, регистрирани по Закона за кооперациите 4.Социални предприятия и НПО с дейност в земеделието - Юридически лица с нестопанска или смесена дейност, осъществяващи социално предприемачество в областта на земеделието; Да са регистрирани по Закона за социалното предприятие 5. Сдружения, НПО и други юридически лица с дейност в земеделския сектор - Допустими при наличие на земеделска дейност, принос към целите на мярката и при спазване на условията за допустимост по конкретната интервенция 6. Община и публични органи - Само в случаи, когато проектите обслужват селскостопанска дейност, колективна инфраструктура или поддържане на агроекологични площи 7. Обединения, клъстери и партньорства (за колективни проекти) - от по-горе посочените допустими кандидати с договор/споразумение за партньорство Важно условие за кандидатите по мярката е земеделските стопани, при които е приложимо, да отговарят на изискванията на Закона за ветеринарномедицинската дейност. Кандидатите трябва да имат постоянен адрес (за физически лица), или седалище и адрес на управление (за ЕТ и юридически лица) на територията на МИГ Лом, както и да реализират проектните дейности в рамките на тази територия.
Допустими дейности	Допустими са дейности, които са свързани с производството на селскостопански продукти включени в Приложение I на Договора за функционирането на Европейския съюз или памук, с изключение на риба и рибни продукти. Подкрепата ще бъде насочена към следните примерни дейности (неизчерпателен списък): 1) Закупуване на земеделска техника и оборудване (при социално земеделие и/или колективни инвестиции); 2) Модернизация и изграждане на съоръжения; 3) Инвестиции в устойчиво земеделие – тераси, живи плетове, ветрозащитни пояси;

	4) Първична преработка на продукцията; 5) Въвеждане на ВЕИ и напоителни системи; 6) Биологично производство и зелено торене; 7) Намаляване употребата на пестициди и торове; 8) Социални инициативи в земеделието (напр. с хора с увреждания); 9) Биозащита и иновации срещу вредители; 10) Подобряване на биоразнообразието (вкл. пчеларство) и др.
Видове допустими разходи по категории	Подкрепата ще бъде насочена към следните примерни разходи: 1. Инвестиции в сгради и инфраструктура - Строителство, реконструкция и модернизация на стопански сгради; създаване на системи за капково, дренаж, утаители и резервоари за вода; Инфраструктура за събиране и рециклиране на органични отпадъци; Изграждане на специализирани съоръжения за социално земеделие (например адаптирани помещения за хора в неравностойно положение) 2. Машини и оборудване - Закупуване на нова селскостопанска техника: трактори, машини за поотсяване, торене, пръскане, обработка; Енергос ефективна техника – електрически машини, акумулаторни уреди; Оборудване за компостиране, раздробяване, палетизиране и прецизно земеделие; Инсталации за предварително третиране на органични торове (сушене, биоферментация) 3. Първична преработка на земеделска продукция - Разходите трябва да са пряко свързани с първичната преработка на собствена продукция 4. Енергийна ефективност и ВЕИ - Изграждане на слънчеви панели, биогазови инсталации и други ВЕИ за собствени нужди; Фотоволтаични системи за производство на енергия за собствено потребление; Инсталации за биомаса, водород (до покритите нива по регламент); Системи за енергийно управление и мониторинг на разходите; Изолации и енергийно ефективни осветление, отопление 5. Системи и технологии за опазване на природните ресурси - Механично и биологично оборудване за намаляване на пестициди; Системи за събиране и повторна употреба на вода; Устройства за прецизно дозиране на торове и пестициди 6. Мерки за биоразнообразие и социално въздействие - Закупуване на растителен материал за живи плетове, местообитания за опрашители; Инвестиции в достъпност: рампи, санитарни помещения за хора с увреждания; Оборудване за социално земеделие (терапевтични градини, образователни кътове) 7. Нематериални инвестиции и услуги - Софтуер за управление на ферми, енергийно и водно потребление; Консултантски услуги; Обучение, сертифициране, въвеждане на стандарти; Разходи за

	авторски надзор, технически контрол, изготвяне на проекти и визуализация 8. Разходи за колективни проекти - Разходи за създаване и регистрация на клъстери/партньорства; Закупуване и ползване на обща техника/съоръжения между членовете; Организация и провеждане на общи обучения, демонстрации, пазарни инициативи ВАЖНО: Не е допустима подкрепата за основни земеделски инвестиции – закупуването на машини, с изключение на такива, предвидени за социално земеделие и такива, свързани с колективни инвестиции съгласно Указанията на УО на СПРЗСР към МИГ в частта на СПРЗСР 2023 – 2027 г.		
Финансови параметри за проектите	Минимален размер на разходите: 15 000 лева Максимален размер на разходите: - 200 000 лева за индивидуални проекти - до 391 166 лева за колективни/интегрирани проекти		
Интензитет на финансова помощ	Базов интензитет: 50% Допълнително с +10% за млади земеделци до 40 г. или за социално ориентирани проекти или за проекти с колективен характер Максимален интензитет: до 80%		
Обективни и измерими критерии за подбор на проектите, тяхната тежест и минимален праг за одобрение	Предвиждат се два етапа на оценка:		
	Първи етап: Административно съответствие и допустимост на кандидата и проектното предложение.		
	Втори етап: Техническа оценка на проекта, съгласно следните критерии за оценка и тяхната тежест:		
		КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Макс. точки
	1	Проектът е насочен изцяло към инвестиции в сектори плодове, зеленчуци и животновъдство, вкл. пчеларство	10
2	Проектът е с интегриран подход – предполага свързаност с други участници от територията – 10 т.: - Договори за реализиране на продукцията на територията на МИГ – 5 т.; - Договор с хранително-преработвателно предприятие от територията на МИГ за доставка на суровина за преработка – 5 т.	10	
3	Подпомагане на проекти, осигуряващи допълнителна заетост в земеделските стопанства: - До 3 работни места, вкл. – 10 т.	15	

		- Над 3 работни места – 15 т.	
	4	Кандидатът е млад фермер, който е физическо лице или едноличен търговец на възраст до 40 не навършени години, към датата на кандидатстване	10
	5	Проекти на земеделски стопани жени	5
	6	Иновативност на проекта – проектът е насочен към внедряването на нов за стопанството продукт/ техника /технология и/или въвеждането на нов за територията на МИГ продукт или услуга (над 30 % от допустимите инвестиционни разходи по проекта са свързани с иновации в стопанството)	5
	7	Проекти с инвестиции и дейности (над 30% от допустимите инвестиционни разходи по проекта) от стопанства за производство на биологични продукти и/или стопанства в преход към биологично производство на продукти	5
	8	Проектът вкл. инвестиции в технологии за намаляване на влиянието на стопанството върху околната среда, вкл. кръгова икономика	5
	9	Проектът е в сферата на социално земеделие и предлага иновативни социални решения с включване на уязвими групи чрез дейности в земеделието	20
	10	Проектът включва инвестиции пряко свързани с подобряване на енергийната ефективност на стопанствата	5
	11	Проектът е коопериране на минимум двама допустими кандидати и/или предлага къси вериги на доставка с колективни инвестиции	10
		Максимален брой точки:	100
		Минимален праг за преминаване :	20
Други условия на мярката	За проектни предложения, които са получили еднакъв брой точки на етап „Техническа и финансова оценка“ и има недостиг на средства за финансирането им, класирането ще се извърши по следния начин: 1. Приоритет ще имат проектните предложения получили точки по критерий №1 „Проектът е насочен изцяло към инвестиции в сектори плодове, зеленчуци и животновъдство, вкл. Пчеларство“ 2. В случай, че проектните предложения имат точки по посочения в т. 1 критерий, те ще бъдат класирани, съобразно получените точки по критерий №9 „Проектът е в сферата на социално земеделие и предлага иновативни социални решения с включване на уязвими групи чрез дейности в земеделието“		

	3. В случай, че проектните предложения имат точки по посочения в т.1 и 2 те ще бъдат класирани, съобразно получените точки по критерий №11 „Проектът е коопериране на минимум двама допустими кандидати и/или предлага къси вериги на доставка с колективни инвестиции“ В настоящата мярка се използват следните определения описани подробно в УК, раздел 27.3 Допълнителна информация: *Социално земеделие; * Защитена заестост; *Основни земеделски инвестиции
Мярка 2	„Инвестиции в подкрепа на неселскостопански дейности ”
Обосновка и цели на мярката	Инвестициите допустими за подпомагане в рамките на мярката трябва да са свързани с развитие на услуги в различни сектори на икономиката и други производствени неземеделски дейности, производство на продукти, които не са включени в Приложение I от Договора за функциониране на Европейския съюз, както и дейности, които са насочени към развитие на занаяти. Чрез прилагането на мярката ще се предостави подкрепа за микропредприятия, земеделски стопани и други заинтересовани страни, които желаят да стартират или развиват стопанска дейност извън сферата на селското стопанство. На територията на МИГ Лом съществува възможност да се развива бизнес, който допълва или подпомага селскостопанското производство. Основна цел: Подкрепа за създаване, развитие и модернизация на малки предприятия и дейности извън селското стопанство с цел разнообразяване на икономическите дейности, създаване на заестост, стимулиране на предприемачеството и подобряване на качеството на живот в селските райони на община Лом. Специфични цели на мярката: 1. Диверсифициране на икономическите дейности в селските райони, чрез подпомагане на създаването и развитието на неселскостопански бизнеси (напр. производство, услуги, туризъм). 2. Повишаване на заестостта чрез създаване на нови устойчиви работни места в сектора на неселскостопанските дейности. 3. Насърчаване на предприемачеството, включително стартиране на нови микро и малки предприятия в община Лом. 4. Подобряване на икономическата жизнеспособност на селските райони и намаляване на обезлюдяването чрез нови възможности за доходи и работа. 5. Повишаване на конкурентоспособността на микропредприятията в неселскостопанския сектор чрез инвестиции в модернизация, технологично обновяване и иновации. 6. Опазване на околната среда и насърчаване на устойчиво развитие, като се насърчават зелени и ресурсно ефективни дейности.

Допустими кандидати	Мярката е насочена към подкрепа на земеделски стопани, микропредприятия и физически лица. Земеделските стопани, допустими за подпомагане трябва да отговарят на следните условия към датата на подаване на заявлението за подпомагане: ✓ да са регистрирани като земеделски стопани ✓ да са регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон или Закона за кооперациите ✓ да имат седалище на територията на Община Лом <u>ВАЖНО за земеделските стопани</u> ➤ Земеделските стопани следва да са извършили пререгистрация по реда на Наредба № 3/1999 г. за стопанската година преди датата на подаване на заявлението за подпомагане. Анкетните формуляри следва да съдържат актуални данни за стопанството към датата на подаване на заявлението за подпомагане. 1. Микропредприятията, допустими за подпомагане трябва да отговарят на следните условия: ✓ да бъдат регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон или Закона за кооперациите; ✓ да са микропредприятия по смисъла на чл. 3, ал. 3 от ЗМСП към датата на кандидатстване ✓ да имат седалище на територията на Община Лом; 2. Физическите лица, допустими за подпомагане трябва да отговарят на следните условия: ✓ да бъдат регистрирани по Закона за занаятите като упражняващи занаят/и след вписване в регистър БУЛСТАТ по реда на чл. 3, ал. 1, т. 9 от Закона за регистър БУЛСТАТ. ✓ да отговарят на определението за микропредприятие, съгласно дефиницията на чл. 3, ал. 3 от ЗМСП. ✓ да имат постоянен адрес на територията на Община Лом ✓ да отговарят на определението за самостоятелно зает занаятчия, съгласно дефиницията на чл. 5, ал. 2 от Закона за занаятите. <u>ВАЖНО: Получателите на финансова помощ трябва да имат постоянен адрес за физическите лица, седалище и адрес за управление на едноличните търговци и юридическите лица на територията на МИГ Лом и да осъществяват дейностите по проекта на територията на МИГ Лом.</u>

Допустими дейности	Подпомагат се инвестиции в неселскостопански дейности, които се изпълняват изцяло на територията на Община Лом и са насочени към: ➤ Инвестиции в материални и нематериални активи, свързани с развитие и/или разширяване на неселскостопански дейности ➤ Създаване и модернизация на микропредприятия в сферата на производството, занаятите и услугите ➤ Подобряване на инфраструктурата и оборудването на предприятията. ➤ Производствени дейности извън сектор земеделие ➤ Творчески дейности, свързани с местното културно наследство; ➤ Информационни и комуникационни технологии, включително дигитализация на бизнес процесите; ➤ Иновации, включително въвеждане на нови продукти и услуги с висока добавена стойност. ➤ Развитие на занаяти, съгласно Приложение 1 към чл. 3, ал. 2, т. 1 от Закона за занаятите, включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности. ➤ Развитие на услуги във всички сектори В рамките на мярката не се финансират дейности, които водят до осъществяване на селскостопанска дейност или резултата от дейността е продукт, включен в Приложение I на ДФЕС. Не се предоставя финансова помощ за хазарт, финансови услуги, голф, сектори и дейности, определени за недопустими в Регламент (ЕС) 2023/2831 и производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за продажба. Недопустими дейности: Дейности и разходи, свързани с изграждане/ремонт/реконструкция на места за настаняване /„Места за настаняване“ са туристически обекти, съгласно чл. 3, ал. 2, т.1 от Закона за туризма/
Видове допустими разходи по категории	1. Разходи за строително-монтажни работи (СМР) 1) Строителство, ремонт и подобрения на производствени сгради, складове, работилници и офиси. 2) Доставка и монтаж на прилежаща инфраструктура (вътрешни инсталации, ВиК, ел. инсталации и др.). 2. Закупуване на нови машини и оборудване: за производствени и занаятчийски дейности; за услуги; офис техника и оборудване за управление на дейността. 3. Инвестиции в ИКТ (информационни и комуникационни технологии): Софтуер; Специализирани информационни системи; Създаване на уебсайтове и онлайн магазини. 4. Закупуване на транспортни средства: Само специализирани транспортни средства /Товарни автомобили за доставка на

	продукция; Превозни средства за извършване на специфични дейности и/или услуги/ 5. Общи разходи до 12% от общо допустимите: хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост; /Консултантските услуги не могат да надвишават 5% от общо допустимите разходи/ Проектите трябва да спазват екологичното законодателство и да са насочени към развитие на неселскостопански дейности, услуги и занаяти извън Приложение I от Договора за функциониране на ЕС. Допустимите инвестиции (материални и нематериални) трябва да са обосновани в бизнес план, който доказва подобряване на дейността и икономическа жизнеспособност на кандидата.
Финансови параметри за проектите	Минималният размер на допустимите разходи за финансиране на един проект към стратегия за BOMP е на стойност 5 000 лв Максималният размер на допустимите разходи за финансиране на един проект към стратегия за BOMP не може да надвишава 391 166 лева Общ бюджет на мярката: 2 000 550 лева
Интензитет на финансова помощ	За кандидати микропредприятия, физически лица или земеделски стопани, които имат икономически размер, измерен в стандартен производствен обем (СПО) над 8 000 евро Финансовата помощ не може да надвишава 65% от общите допустими разходи свързани с икономически дейности За кандидати млади земеделски стопани - Финансовата помощ не може да надвишава 80% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи За кандидати малки стопанства (икономически размер на стопанството, измерен в стандартен производствен обем – до 8 000 евро включително) - Финансовата помощ не може да надвишава 85% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи Интензитетът на подпомагане на проект за дейности, свързани с развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги) не може да надвишава 5 % от общите допустими разходи.
Обективни и измерими критерии за подбор на проектите	Предвиждат се два етапа на оценка: Първи етап: Административно съответствие и допустимост на кандидата и проектното предложение. Втори етап: Техническа оценка на проекта, съгласно следните критерии за оценка и тяхната тежест:

и минимален праг за одобрение	КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР		Максимален брой точки
	1	Заявление за подпомагане, включващо инвестиции в иновативни за предприятието технологии и/или услуги (над 30% от допустимите инвестиционни разходи)	10
	2	Проектът създава нови работни места До 3 - /2 точки/ Над 3 - /5 точки/	5
	3	Критерии, според вида на инвестицията – макс. 20 т: - Проектът е насочен към развитие на кръговата икономика – 5 т.; - Проектът включва инвестиции в областта на биоикономиката – 5 т.; - Проектът включва инвестиции към подобряване на социалните и/или здравните услуги – 5 т.; - Проектът включва използването на местни ресурси – 5 т.	20
	4	Проектът включва инвестиции, насочени към опазване на околната среда и борба или адаптация с климатичните промени	10
	5	Проектът води до разширяване на съществуваща дейност на кандидата	5
	6	Проекти подадени от земеделски стопани жени или юридически лица, собственост на жени	5
	7	Проекти подадени от кандидати на възраст до навършени 40 г. /млади предприемачи/	5
	8	Финансовото състояние на кандидата за последните 12 месеца преди датата на кандидатстване, обезпечава реализирането на инвестициите по заявлението за подпомагане	10
	9	Проекти подадени от кандидати извършвали дейност на територията на МИГ ЛОМ през последните 12 месеца преди датата на кандидатстване	10
		Критерии според вида на подпомаганата дейност – макс. 10 т: - Проектът е насочен към производствена дейност/услуги – 5 т.; - Проектът е насочен към производство на енергия от ВЕИ за собствено потребление – 5 т.;	10

		- Проектът е насочен към развитие на занаяти – 5 т.;	
	10	Заявлението за подпомагане е насочено към дейности, които създават условия за съживяване на местната икономика	10
		Максимален брой точки	100
		Минимален праг за преминаване	10
Други условия на мярката	За проектни предложения, които са получили еднакъв брой точки на етап „Техническа и финансова оценка“ и има недостиг на средства за финансирането им, класирането ще се извърши по следния начин: 1. Приоритет ще имат проектните предложения получили точки по критерий №8 „Финансовото състояние на кандидата за последните 12 месеца преди датата на кандидатстване, обезпечава реализирането на инвестициите по заявлението за подпомагане“ 2. В случай, че проектните предложения имат точки по посочения в т. 1 критерий, те ще бъдат класирани, съобразно получените точки по критерий №9 „Проекти подадени от кандидати извършвали дейност на територията на МИГ ЛОМ през последните 12 месеца преди датата на кандидатстване“ 3. В случай, че проектните предложения имат точки по посочения в т.1 и 2 те ще бъдат класирани, съобразно получените точки по критерий №2 „Проектът създава нови работни места /над 3 бр./“ Финансовото подпомагане по мярката представлява „държавна помощ“ по смисъла на чл. 107, параграф 1 от ДФЕС. Финансовата помощ се предоставя при спазване на правилата за „минимална помощ“ и условията на Регламент (ЕС) № 2023/2831 на Комисията от 13 декември 2023 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis. Подробните условия за кандидатстване ще бъдат описани в Условията за кандидатстване при обявяване на прием по мярката.		
Мярка 3	<i>Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура в селските райони</i>		

Обосновка и цели на мярката	Прилагането на мярката ще подпомогне развитието на основни услуги и дребна по мащаби инфраструктура, като създаде условия за социално и икономическо приобщаване, задържане на населението и стимулиране на местното развитие в селските райони на община Лом. Анализът на територията на МИГ Лом идентифицира сериозни дефицити – амортизирана и недостатъчно развита пътна, водоснабдителна и канализационна мрежа, както и липса на модерни социални, културни и здравни обекти. Много населени места се сблъскват с обезлюдяване, застаряващо население и ограничени възможности за икономическа активност. Отчитайки тези предизвикателства, мярката ще фокусира ресурси за обновяване и изграждане на обществени сгради и съоръжения, внедряване на енергийно ефективни решения и осигуряване на достъпна среда за уязвими групи. Основна цел: Подобряване качеството на живот и осигуряване на равен достъп до здравеопазване, образование, култура и социални дейности чрез целенасочени инвестиции в базова инфраструктура и ключови обществени услуги. Специфични цели на мярката: 1. Подобряване на достъпа до основни услуги – чрез инвестиции в социална, културна, образователна и здравна инфраструктура за по-добро качество на живот, особено за уязвими групи и в малки населени места. 2. Модернизиране на базовата инфраструктура – чрез рехабилитация на водоснабдителна и канализационна мрежа за безопасна и удобна среда. 3. Повишаване на енергийната ефективност – чрез мерки за енергийна ефективност и възобновяеми източници на енергия с цел намаляване на разходите и въглеродния отпечатък. 4. Стимулиране на социалното включване – чрез осигуряване на съвременни пространства за образование, култура и социални услуги, с акцент върху приобщаването на всички социални групи. Целите ще допринесат за социално-икономическото оживление на територията на МИГ Лом, задържане на населението и привличане на нови инвестиции, в съответствие със Специфична цел 7.2 на Стратегическия план за развитие на селските райони 2023–2027 г.
Допустими кандидати	По мярката допустими кандидати са публични и нестопански организации както следва: ➤ Община Лом

	➤ Юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ), регистрирани по ЗЮЛНЦ, свързани със социалната, спортната инфраструктура и културния живот ➤ Читалища, регистрирани по Закона за народните читалища за дейности свързани с културния живот; ➤ Културни организации и сдружения на местно ниво, вкл. СНЦ „МИГ ЛОМ“ <u>Допустими са само кандидати със седалище на територията на МИГ-Лом.</u>
Допустими дейности	Допустимите дейности и разходи по мярката са насочени към изграждане, подобряване и модернизация на публичната инфраструктура в селските райони с цел подобряване на условията на живот, социалното приобщаване и устойчивото развитие на местните общности. 1. Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на линейна публична инфраструктура: 1.1. Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи улици и тротоари и съоръженията и принадлежностите към тях - (водостоци, бордюри, осветление и др.). 1.2. Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища и съоръженията и принадлежностите към тях; 1.3. Изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения в агломерации с под 2000 е.ж. в селските райони - където липсва централна ВиК мрежа или тя е в лошо състояние 2. Площи за широко обществено ползване и спорт: 2.1. Изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществените потребности от общинско значение - паркове, зелени площи, детски и спортни площадки, места за отдих. 2.2. Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура - спортни зали, игрища, фитнес на открито и др. 3. Сградна публична инфраструктура: 3.1. Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение - детски градини, училища и други образователни институции. 3.2. Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел

	подобряване на тяхната енергийна ефективност, вкл. и дейности за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствени нужди - социални услуги, административно обслужване и др., с акцент върху енергийна ефективност и внедряване на ВЕИ за собствени нужди. 3.3. Реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот - читалища, музеи, изложбени зали.
Видове допустими разходи по категории	1. Разходи за строително монтажни работи (СМР): 1.1. Реконструкция и ремонт на сгради и помещения; 1.2. Закупуване и/или инсталиране на инсталации за ВЕИ (фотоволтаични системи за собствено потребление) 1.3. Закупуване и поставяне на преместваеми обекти. 2. Разходи за материални активи, включително чрез финансов лизинг на нови машини, съоръжения и оборудване до пазарната стойност на активите за: 2.1. Закупуване и/или инсталиране на нови машини, съоръжения или оборудване; 2.2. Закупуване на специализирани транспортни средства; 2.3. Битово и офис обзавеждане и техника. 3. Разходи за подпомагане нематериални активи са: 3.1. Изработка на клиентски уебсайт и мобилно приложение; 3.2. Закупуване на софтуер, пряко свързан с работата на активите по т. 2.1, включени в заявлението за подпомагане; 3.3. придобиване на лиценз за софтуер; 4. Други разходи за: проектиране, строителство, оборудване, технически надзор, авторски надзор, изготвяне на технически и/или работен проект, хонорари за архитекти, инженери и консултанти; Закупуване на специфично оборудване за поддръжка на инфраструктурата; Разходи за достъпност (асансьори, рампи и др. за хора с увреждания). ВАЖНО: <i>Не е допустимо включването на разходи за инфраструктура, свързани с пътища, водопреносни и канализационни системи, освен ако не са част от по-голям проект или не са свързани с дейности, отговарящи на концепцията за интелигентни селища</i>
Финансови параметри за проектите	Минималният размер на допустимите разходи за финансиране на един проект към стратегия за BOMP е на стойност 29 338 лв. Максималният размер на допустимите разходи за финансиране на един проект към стратегия за BOMP не може да надвишава 391 166 лева

Интензитет на финансова помощ	Финансовата помощ е в размер на 100% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. Общ бюджет на мярката в лева: 1 300 000 лева		
Обективни и измерими критерии за подбор на проектите и минимален праг за одобрение		КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки
	1	Брой жители, които ще се възползва от допустимите дейности: - до 200 души – 10 - над 201 души – 15	15
	2	Проектът е за изграждане и/или реконструкция на дребно мащабна инфраструктура в населено място извън общинския център	20
	3	Проектът допълва инвестициите, водещи до по-голяма завършеност на инфраструктурата	20
	4	Проектът включва инвестиции за достъпна среда и/или широко обществено ползване	20
	5	Инвестициите по проекта водят до повишаване на енергийната ефективност	5
	6	Проектът е за изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на инфраструктура за социални услуги за деца, младежи, жени или /безработни и възрастни лица/, или за уязвими и/или малцинствени групи от населението – 20 т.; - Подкрепя се една група – 10 т.; - Подкрепят се повече от 1 група - 20 т.;	20
		Максимален брой точки	100
		Минимален праг за преминаване	10
	За проектни предложения, които са получили еднакъв брой точки на етап „Техническа и финансова оценка“ и има недостиг на средства за финансирането им, класирането ще се извърши по следния начин: - Приоритет ще имат проектните предложения получили по-голям брой точки по критерий №2 „Проектът е за изграждане и/или реконструкция на дребно мащабна инфраструктура в населено място извън общинския център“ - В случай, че проектните предложения имат точки по посочения в т. 1 критерий №2, те ще бъдат класирани, съобразно получените точки по критерий №4 „Проектът включва инвестиции за достъпна среда и/или широко обществено ползване“		

Други условия на мярката	Подобните условия за кандидатстване ще бъдат описани в Условията за кандидатстване при обявяване на прием по мярката.
Мярка 4	<i>„Инвестиции за проучване, развитие и популяризиране на културното, историческото и природното наследство и бит на територията на МИГ-ЛОМ ”- не е част от СПРЗСР 2023 – 2027 г., но е включена в Регламент (ЕС) № 2021/2115 (финансирани от ЕЗФРСР)</i>
Обосновка и цели на мярката	Мярката е насочена към опазване и модерно развитие на местната идентичност чрез инвестиции в проучвания, дигитализация и популяризиране на културното наследство. Подкрепата за местни инициативи – фестивали, работилници и артистични резиденции – ще насърчи участието на гражданите, ще изгради социален капитал и ще засили чувството за принадлежност към общността. Основна цел: Укрепване на социално-икономическото развитие и местната идентичност на МИГ–Лом чрез проучване, дигитализация и популяризиране на културното и природното наследство, с участието на общността и насърчаване на устойчив туризъм и предприемачество. Специфични цели на мярката: 1) Подкрепа за читалищата чрез въвеждане на съвременни дейности и обогатяване на културния календар на община Лом. 2) Съхраняване и развитие на местната идентичност чрез иновативни технологии, събития и общностен подход. 3) Проучване, опазване и популяризиране на обекти с културна стойност с цел утвърждаване на МИГ-Лом като устойчива туристическа дестинация. 4) Активно включване на млади хора в опазване на традициите, нематериалното наследство и екологичната култура.
Допустими кандидати	Допустими кандидати са: 1. Община Лом; 2. Юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ), регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел; 3. Юридически лица, регистрирани по Търговския закон; 4. Читалища, регистрирани по Закона за народните читалища ВАЖНО: Допустими са само кандидати със седалище на територията на МИГ-Лом.
Допустими дейности	1. Дигитални и интерактивни технологии 2. Интерактивни мултимедийни станци 3. Социални медии и онлайн маркетинг

	4. Виртуални събития 5. Опитни и събитийни формати 6. Образователни и научни инициативи 7. Партньорски и мрежови модели 8. Създаване и подкрепа на клубове
Допустими разходи	Допустимите разходи по различните категории дейности : 1. Възнаграждения за физически лица, за дейности, пряко свързани с изпълнението на проекта, включително осигурителните вноски, начислени за сметка на осигурителя върху договореното възнаграждение. 2. Разходи за възнаграждения на външни експерти – фолклористи, етнографи и др. подобни 3. Разходи за възнаграждение на водещ/и мероприятиято; 4. Разходи за материали, консумативи; 5. Разходи за закупуване на оборудване – до 50% от общата стойност на допустимите разходи; 6. Разходи за външни услуги: - Наем на помещения и апаратура; - Разходи за отпечатване на материали – каталози, брошури, плакати и др.; - Разходи за семинари, срещи и други подобни; - Други разходи за външни услуги, необходими за изпълнението на дейностите по проекта 7. Други разходи, които не противоречат на условията на Регламент (ЕС)2021/2115 и Регламент (ЕС) №2021/1060 за целите и приоритетите на стратегията за BOMP; Недопустимите категории разходи се определят съгласно чл. 73 от Регламент (ЕС) № 2021/2115 и чл. 64 от Регламент (ЕС) № 2021/1060, глава 5 „Финансово управление и контрол“, раздел I от ЗУСЕФСУ и ПМС № 86 от 2023 г.
Финансови параметри за проектите	Минималният размер на БФП като допустими разходи за едно проектно предложение е 5 000 лева. Максималният размер на БФП като общи допустими разходи за всеки проект е в размер не повече от 100 000 лева Интензитет на финансовата помощ. Финансовата помощ е в размер до: • 100 % за получател публично лице и/или юридическо лице с нестопанска цел и проектът не генерира приход;

	• 70 % за получател публично лице и/или юридическо лице с нестопанска цел и проектът генерира приход; • 60 % за получател частно лице; • 70 % за получател частно лице и проектът е в обществена полза.		
Обективни и измерими критерии за подбор на проектите, тяхната тежест и минимален праг за одобрение	Настоящите критерии за оценка, представени по-долу са индикативни и могат да бъдат променени във връзка изискванията на УО на СПРЗСР или други, налагащи това обстоятелство		
		КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Макс. точки
	1	Значимост/въздействие на проекта - Проектът има регионално или надрегионално въздействие – 20 т. - Проектът има местно значение – 10 т.	20
	2	Дейностите по проекта пресъздават уникалните местни изделия и културното наследство по иновативен и нетрадиционен начин, отразяващ съвременните методи	15
	3	Дейностите предвиждат разнообразяване на туристическите дейности или създаване на нов туристически продукт/услуга	20
	4	Проектът е свързан с развитие на културен или екологичен туризъм	10
	5	Проектът включва участието на лица от уязвими общности, в т.ч. роми и/или деца и младежи до 35 г. възраст и/или лица с увреждания	10
	6	Кандидатът е юридическо лице с нестопанска цел или читалище	5
	7	Проектът предвижда дейности/мерки, които предоставят възможности за нова за територията форма на използване на природните ресурси и/или културно-историческото наследство за територията на МИГ или за населеното място, в което се реализира	10
	8	Проектът надгражда резултатите от предишен проект	10
	Максимален брой точки:	100	

	Минимален праг за преминаване :	20
Други условия на мярката	За проектни предложения, които са получили еднакъв брой точки на етап „Техническа и финансова оценка“ и има недостиг на средства за финансирането им, класирането ще се извърши по следния начин: 1. Приоритет ще имат проектните предложения получили точки по критерий №3 „Дейностите предвиждат разнообразяване на туристическите дейности или създаване на нов туристически продукт/услуга“ 2. В случай, че проектните предложения имат точки по посочения в т. 1 критерий, те ще бъдат класирани, съобразно получените точки по критерий №2 „Дейностите по проекта пресъздават уникалните местни изделия и културното наследство по иновативен и нетрадиционен начин, отразяващ съвременните методи“ 3. В случай, че проектните предложения имат точки по посочения в т.1 и 2 те ще бъдат класирани, съобразно получените точки по критерий №7 „Проектът предвижда дейности/мерки, които предоставят възможности за нова за територията форма на използване на природните ресурси и/или културно-историческото наследство за територията на МИГ или за населеното място, в което се реализира“ Подробните условия за кандидатстване ще бъдат включени в Условиата за кандидатстване при обявяване на прием по мярката.	
Мярка 5	<i>Сътрудничество и подготвителни дейности за създаване на интелигентни селища „Smart Village“</i>	
Обосновка и цели на мярката	Мярката цели да подпомогне дигиталната трансформация и устойчивото развитие на територията на МИГ Лом чрез прилагане на подхода „умни села“ и сътрудничество на местно и международно ниво. Акцентът е върху въвеждане на иновативни цифрови решения, социални иновации и активно участие на местната общност. Основните предизвикателства са слаба цифрова инфраструктура, ниска дигитална грамотност, застаряване на населението, миграция на млади хора и недостатъчно използван потенциал на р. Дунав. Възможностите включват обмен на добри практики чрез активни читалища, НПО и общински структури. Подходът изисква интегрирано партньорство за обмяна на опит, съвместни проекти и прилагане на успешни практики с цел изграждане на „умни села“ в региона. Основна цел: Подпомагане на устойчивото и интелигентно развитие на територията на МИГ Лом чрез внедряване на дигитални и иновативни решения, активно участие на местната общност и изграждане на партньорства на местно, национално и международно ниво. Целта е да се	

	подобри достъпът до услуги, да се стимулира местната икономика и да се развие териториалният потенциал, включително чрез прилагането на Стратегията „Умно село – Лом 2030“. Специфични цели на мярката: 1. Разработване на съвместни продукти, услуги и дейности с национални и международни партньори. 2. Провеждане на изследвания и пазарни проучвания, свързани с тези продукти/услуги, както и реализиране на маркетингови и промоционални кампании. 3. Развитие на икономическия и туристическия потенциал на региона чрез интелигентен подход, фокусиран върху възможностите, които предоставя река Дунав. 4. Насърчаване на сътрудничеството между МИГ Лом и други местни и международни заинтересовани страни с цел обмен на знания, добри практики и иновативни решения. 5. Подкрепа за разработването и изпълнението на Стратегията „Умно село – Лом 2030“ чрез съвместни инициативи и транснационални проекти.
Допустими кандидати	Мярка „Сътрудничество“ е с допустим получател Местната инициативна група ЛОМ, която има одобрена стратегия и мярката е планирана в нея, съгласно чл. 31, параграф 2, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/1060 с одобрена за финансиране от УО на СПРЗСР стратегия за BOMP; В проект за сътрудничество задължително участват: • МИГ Лом (като кандидат) и • поне един партньор или един асоцииран партньор, с които се подписва споразумение за партньорство, определящо водещия партньор по проекта. Допустими партньори: 1. Местни инициативни групи от други европейски държави съгласно чл. 29, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/1060, между които не е налице конфликт на интереси по смисъла на чл. 61 от Регламент (ЕС) № 2018/1046 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юли 2018 2. Местни инициативни групи от България, вкл. МИГ-Лом съгласно чл. 31, параграф 2, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/1060 с одобрени за финансиране от УО на СПРЗСР стратегия за BOMP; Допустими асоциирани партньори: 1. Асоциирани партньори по проект за вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество могат да бъдат Местни инициативни рибарски групи (МИРГ)

	2. Асоциирани партньори по проект за транснационално сътрудничество могат да бъдат Местна група за действие (МГД) или друга група от местни публични и частни партньори.
Допустими дейности	1. разработване на съвместен продукт/услуга; 2. извършване на строително-монтажни или строително-ремонтни работи на територията на партньорите от Република България за целите на проекта; 3. придобиване на други материални и нематериални активи за целите на проекта; 4. изследвания и пазарни проучвания, директно свързани със съвместния продукт/услуга; 5. реализиране на промоционални или маркетингови кампании; 6. провеждане на обучения, семинари, съвместни събития, срещи и др.; 7. дейности по публичност и информираност; 8. координация на изпълнението на дейностите по проекта. Дейности 1 и 7 са задължителни за извършване във всички проекти за сътрудничество. Включването в проектното предложение на някоя от останалите дейности не е задължително и е по преценка на кандидата във връзка с целите и очакваните резултати от проекта. Дейностите по проект за сътрудничество се осъществяват на териториите на действие на партньорите и асоциираните партньори по проекта. Водещият партньор в проектите за сътрудничество отговаря за: 1. Управлението и координацията на изпълнението на дейностите по проекта в съответствие с определените отговорности на всеки партньор и с графика за изпълнение; 2. Наблюдението и напредъка на проекта. В проект за сътрудничество, в който участва повече от една МИГ от България, кандидатът отговаря за: 1. подаване формуляр за кандидатстване; 2. координацията при изпълнение на дейностите по проекта; 3. подаване на общо искане за плащане; 4. предоставяне на информация, свързана с изпълнението на проекта на партньорите, на УО на ПРСР 2023-2027 г. и наДФЗ.
Видове допустими разходи по категории	За дейности за сътрудничество и подготовка за него са допустими следните разходи за: 1) Разработване на съвместен продукт/услуга. 2) Строителни и ремонтни работи на територията на партньорите в България.

	3) Закупуване на материални и нематериални активи, включително застраховки. 4) Изследвания, проучвания и издаване на становища. 5) Възнаграждения за външни експерти и преводачи. 6) Координация на проекта. 7) Промоционални и маркетингови кампании. 8) Организиране на обучения, семинари и партньорски срещи. 9) Информираност и публичност (сайт, публикации, инфо конференции). 10) Командировки на участниците в проекта. 11) Преводи (писмени и симултанти). 12) Пощенски и куриерски услуги. 13) Такси за издаване на документи Финансова помощ се предоставя за извършени допустими разходи съгласно бюджета на проекта до стойността и в сроковете, посочени в административния договор. Приложимият режим е „непомощ“, тъй като подпомагането по процедурата попада извън обхвата на чл. 107, пар. 1 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз.																					
Финансови параметри за проектите	Общ бюджет на мярката в лева: 330 000 лева																					
	<table><tr><th>Финансови параметри</th><th>Минимален размер</th><th>Максимален размер</th></tr><tr><td colspan="3">Проекти за транснационално сътрудничество</td></tr><tr><td>Общодопустими разходи</td><td>40 000,00</td><td>300 000,00</td></tr><tr><td>Безвъзмездна финансова помощ</td><td>20 000,00</td><td>200 000,00</td></tr><tr><td colspan="3">Проекти за вътрешнотериториално сътрудничество</td></tr><tr><td>Общодопустими разходи</td><td>10 000,00</td><td>150 000,00</td></tr><tr><td>Безвъзмездна финансова помощ</td><td>5 000,00</td><td>100 000,00</td></tr></table>	Финансови параметри	Минимален размер	Максимален размер	Проекти за транснационално сътрудничество			Общодопустими разходи	40 000,00	300 000,00	Безвъзмездна финансова помощ	20 000,00	200 000,00	Проекти за вътрешнотериториално сътрудничество			Общодопустими разходи	10 000,00	150 000,00	Безвъзмездна финансова помощ	5 000,00	100 000,00
	Финансови параметри	Минимален размер	Максимален размер																			
	Проекти за транснационално сътрудничество																					
	Общодопустими разходи	40 000,00	300 000,00																			
	Безвъзмездна финансова помощ	20 000,00	200 000,00																			
	Проекти за вътрешнотериториално сътрудничество																					
	Общодопустими разходи	10 000,00	150 000,00																			
Безвъзмездна финансова помощ	5 000,00	100 000,00																				
Други условия	Мярката ще бъде разработена в пълнота след публикуване на допълнителни указания на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за изискванията за дейностите за сътрудничество.																					
Мярка 6	„Управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране“																					

Обосновка и цели на мярката	Финансовата помощ по тази мярка с водещ фонд ЕЗФРСР за тези разходи се предоставя само на МИГ, при условие, че има одобрена стратегия и сключено споразумение за нейното прилагане на територията със заповед на ръководителя на управляващия орган (УО) на ПРСР 2023 - 2027 г. Мярката цели да обезпечи финансово МИГ ЛОМ във връзка с изпълнение на дейностите за управление, мониторинг и оценка на СВОМР и нейното популяризиране, съгласно член 34, параграф 1, буква „в“ от Регламент (ЕС) 2021/1060.
Допустими кандидати	МИГ ЛОМ
Допустими дейности	1. Дейности по управление, мониторинг и оценка на стратегии за ВОМР, 2. Дейности по популяризиране на стратегии за ВОМР, съгласно одобрената стратегия.
Видове допустими разходи по категории	За управление, мониторинг и оценка на стратегията са допустими следните разходи: А. Разходи за управление, мониторинг и оценка на стратегиите: а) разходи за заплати, както и задължителни по силата на нормативен акт разходи за социални и здравни осигуровки за персонала, обезщетения за временна неработоспособност и други, дължими от работодателя по силата на нормативен акт; б) разходи за външни услуги, възнаграждения и осигуровки, дължими от МИГ на експерти (физически или юридически лица), свързани с прилагането на стратегията (оценители, консултанти, външни експерти, счетоводно обслужване); в) непреки разходи: 1) за услуги, непряко свързани с прилагането на стратегията (правни, одиторски); 2) разходи за наем на офис; 3) разходи за комуникация и външни услуги (телефон, интернет, пощенски услуги, куриерски услуги, топло- и електроенергия, вода, охрана на офиса, електронен подпис, застраховане на дълготрайни материални активи по смисъла на чл. 50, т. 2 от Закона за корпоративното подоходно облагане, закупени със средства от настоящия или предходния програмен период по подхода ВОМР); 4) разходи за закупуване на офис консумативи и канцеларски материали; 5) разходи за наем на лек автомобил с под 150 к.с. и с над 5+1 места за МИГ, които нямат закупен лек автомобил; 6) разходи за закупуване на гориво за лек автомобил; 7) други непредвидени оперативни разходи.

- d) разходи за командировки на екипа и членовете на колективния върховен орган на МИГ съгласно Наредбата за командировките в страната, приета с Постановление № 72 на Министерския съвет от 1986 г. (Обн., ДВ, бр. 11 от 1987 г.) и Наредбата за служебните командировки и специализации в чужбина, приета с Постановление № 115 на Министерския съвет от 2004 г. (Обн., ДВ, бр. 50 от 2004 г.);
- e) разходи за закупуване на офис оборудване, обзавеждане и софтуер;
- f) разходи за закупуване на един лек автомобил с под 150 к.с. и с над 5+1 места, ако МИГ няма такъв или има закупен преди 2016 г.;
- g) разходи за обучения на екипа и членовете на колективния върховен орган във връзка с прилагането на стратегията за местно развитие;
- h) разходи, свързани с публични отношения (разходи за организиране на срещи на МИГ, разходи за работа в мрежа, участие на екипа и членовете на колективния върховен орган в срещи с други МИГ);
- i) разходи за участие на МИГ в дейности на Националната и на Европейската селска мрежа за развитие на селските райони, както и на Европейската ЛИДЕР асоциация и други асоциации на МИГ;
- j) финансови разходи, в т. ч. банкови такси за управление на една сметка и такси за издаване на изискуеми документи;
- k) разходи за мониторинг и оценка на стратегията за BOMP.

В. За популяризиране на стратегията са допустими следните разходи:

- I. разходи за проучвания и анализи на територията (териториални, икономически, социални и други анализи и проучвания);
- II. разходи за популяризиране, информиране и публичност:
 - 1) за създаване и поддръжка на интернет страница;
 - 2) за създаване и реализиране на публикации в печатни и електронни медии и излъчвания в радио и телевизионни медии на покани за организирани събития и други, свързани с популяризиране дейността на МИГ;
 - 3) отпечатване на брошури, материали за обучение и други печатни материали, изработване на рекламни материали и други, свързани с популяризиране дейността на МИГ;
 - 4) преводи;
 - 5) изработка и монтаж на табели и билбордове за популяризиране на МИГ;

	6) свързани с изготвяне на материали, подпомагащи потенциалните получатели на финансова помощ при разработването на дейности и подготовката на заявления; 7) други разходи за популяризиране, информиране и публичност. III. разходи за организиране на обучения, семинари и информационни срещи за местни лидери и за уязвими групи и застрашени от бедност целеви групи, включително роми, свързани с подготовка, изпълнение и отчитане на проекти и други, свързани с популяризиране на стратегията за BOMP и прилагане на подхода. Правила за изпълнение на дейностите за управление, мониторинг и оценка на стратегиите за BOMP и за тяхното популяризиране ще бъдат посочени в Условието за изпълнение на стратегиите за BOMP, утвърдени от Ръководителя на УО на СПРЗСР 2023 – 2027 г. С допълнителен документ УО на СПРЗСР за периода 2023 – 2027 г. ще определи максимално допустими стойности/референтни разходи или опростени разходи за някои конкретни видове разходи, които да бъдат прилагани от МИГ. Недопустимостта на категориите разходи се определя съгласно чл. 73 от Регламент (ЕС) № 2021/2115 и чл. 64 от Регламент (ЕС) № 2021/1060, глава 5 „Финансово управление и контрол“, раздел I от ЗУСЕФСУ и ПМС № 86 от 2023 г.												
Финансови параметри	Общият бюджет на мярката възлиза на 1 466 850,00 лева, което представлява 25% от максимално допустимото финансиране от 3 милиона евро по ЕЗФРСР за стратегия за BOMP на МИГ от Северозападен район за планиране, обхващаща територия с население над 15 001 жители. Средствата включват финансиране за изпълнение на проекти по стратегията, средства за изпълнение на дейности за сътрудничество и средства за управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране. За изчисление на бюджета е използван курс от 1 евро = 1,9558 лева, съгласно официално утвърдения обменен курс. Финансовата помощ е в размер до 100% безвъзмездна финансова помощ (БФП) за МИГ Лом, като получател с публично-правен статут и местно партньорство.												
Разпределение на средствата	<table><tr><th colspan="3">Разпределение на средствата по мярката</th></tr><tr><th>предназначение</th><th>Размер в лв.</th><th>Дял (%)</th></tr><tr><td>Разходи за управление и мониторинг на СВОМР</td><td>1 173 480</td><td>80%</td></tr><tr><td>Разходи за популяризиране на СВОМР</td><td>293 370</td><td>20%</td></tr></table>	Разпределение на средствата по мярката			предназначение	Размер в лв.	Дял (%)	Разходи за управление и мониторинг на СВОМР	1 173 480	80%	Разходи за популяризиране на СВОМР	293 370	20%
Разпределение на средствата по мярката													
предназначение	Размер в лв.	Дял (%)											
Разходи за управление и мониторинг на СВОМР	1 173 480	80%											
Разходи за популяризиране на СВОМР	293 370	20%											

	Разпределение на средствата по години:																		
	<table><tr><th>Година</th><th>Размер (лв.)</th><th>Отн. дял (%)</th></tr><tr><td>2025</td><td>122 200</td><td>8,33</td></tr><tr><td>2026</td><td>390 000</td><td>26,59</td></tr><tr><td>2027</td><td>380 000</td><td>25,91</td></tr><tr><td>2028</td><td>370 000</td><td>25,22</td></tr><tr><td>2029</td><td>204 650</td><td>13,95</td></tr></table>	Година	Размер (лв.)	Отн. дял (%)	2025	122 200	8,33	2026	390 000	26,59	2027	380 000	25,91	2028	370 000	25,22	2029	204 650	13,95
Година	Размер (лв.)	Отн. дял (%)																	
2025	122 200	8,33																	
2026	390 000	26,59																	
2027	380 000	25,91																	
2028	370 000	25,22																	
2029	204 650	13,95																	
	Максималният размер на финансова помощ, предназначена за текущи разходи, не може да надвишава 80 на сто от средствата по чл. 4, ал. 2, а останалите се използват за изпълнение на дейности, свързани с популяризиране на стратегия за ВОМР на територията на нейното изпълнение. Разходите за популяризиране на стратегията са 20 на сто от общия размер на разходите по мярката.																		
Други условия на мярката	Текущите разходи и разходите за популяризиране на СВОМР се изплащат след одобрение и извършване на дейностите. Възможно е авансово финансиране – еднократно в размер на 20% срещу банкова гаранция и/или запис на заповед, или 50% годишно след одобрение на планираните дейности и разходи.																		

6. Финансов план, включващ планираните средства от всеки фонд и всяка от финансиращите програми:

Изготвената стратегия на МИГ Лом е еднофондова и предвижда основно финансиране от ЕЗФРСР чрез СПРЗСР и допълващо финансиране от няколко програми чрез допълващи се европейски фондове – ЕСФ+ и ЕФРР чрез, ПРЧР, ПКП, ПО и ПОС. Финансовият план е разработен в съответствие с Постановление № 494 на Министерския съвет от 30.12.2024 г. за прилагане на подхода „Водено от общностите местно развитие“ за периода 2021–2027 г.

Общият публичен принос от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони (СПРЗСР) възлиза до 3 000 000 евро (левава равностойност), тъй като територията на МИГ – Лом обхваща население над 15 000 жители. Съгласно Чл. 9. (1) от Постановление № 494 на Министерския съвет от 30.12.2024 г за постигане на целите чрез изпълнение на стратегиите за ВОМР Програма "Развитие на човешките ресурси" за периода 2021 – 2027 г., Програма "Околна среда" за периода 2021 – 2027 г., Програма "Конкурентоспособност и иновации в предприятията" за периода 2021 – 2027 г. и Програма "Образование" за периода 2021 – 2027 г. предоставят допълващо финансиране под формата на безвъзмездна финансова помощ на допустими бенефициенти.

Финансираща програма	Интервенции	Код на мярката	Име на мярката	Общ БЮДЖЕТ (лв.)	Общо за периода на стратегията (%)
Мерки, финансирани от Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони (СПРЗСР) 2023-2027 г.			ОСНОВНО ФИНАНСИРАНЕ		
	П.Г.1, Г.1.1	M1	"Подкрепа за устойчиво, иновативно и социално ориентирано земеделие"	400 000,00 лв.	4,63%
	П.Г.3	M2	"Инвестиции в подкрепа на неселскостопански дейности"	2 000 550,00 лв.	23,18%
	П.Г.6	M3	"Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура в селските райони"	1 300 000,00 лв.	15,06%
	РЕГЛАМЕНТ 2021/2115	M4	„Инвестиции за проучване, развитие и популяризиране на културното, историческото и природното наследство и бит на територията на МИГ-ЛОМ "	370 000,00 лв.	4,29%
	П.Ж.5	M5	„Сътрудничество и подготвителни дейности за създаване на интелигентни селища „Smart Village“	330 000,00 лв.	3,82%
	П.Ж.5	M6	„Дейности по управление, мониторинг и оценка на стратегия за BOMP и нейното популяризиране“	1 466 850,00 лв.	16,99%
			Общо:	5 867 400,00 лв.	67,98%

			ДОПЪЛВАЩО ФИНАНСИРАНЕ		
Мярка, финансирани от ПРЧР (ЕСФ+)	ПРИОРИТЕТ 1, Сп. цел 1	M7	"Подобряване на достъпа до трудова заетост и активиране за включване на пазара на труда "	86 400,00 лв.	1,00%
	ПРИОРИТЕТ 1, Сп. цел 1	M8	"Подкрепа за развитие на предприятията от социалната икономика "	390 000,00 лв.	4,52%
	ПРИОРИТЕТ 1, Сп. цел 1	M9	„Активен живот на възрастните хора в пенсионна възраст и остаряване в добро здраве“	390 000,00 лв.	4,52%
	ПРИОРИТЕТ 2, Сп. цел 2	M10	„Социално-икономическа интеграция на маргинализираните общности, в т.ч роми“	170 000,00 лв.	1,97%
Мярка от ПО	ПРИОРИТЕТ 1, Спец. Цел 4	M11	„Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери“	400 000,00 лв.	4,63%
Мярка от ПКП	Приоритет 1 и 2	M12	„Повишаване на иновационния капацитет и конкурентоспособност на МСП чрез внедряване на иновации и включване в кръгова икономика“	1 127 555,00 лв.	13,06%

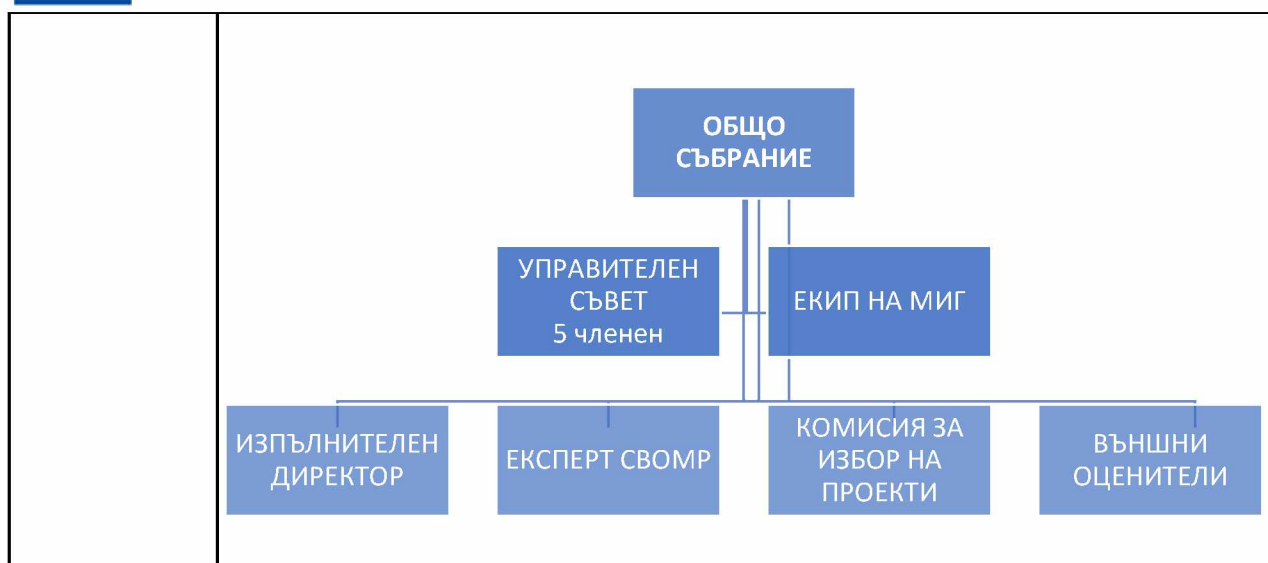

Мярка от ПОС	Приоритет 2	M13	„Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението“	100 000,00 лв.	1,16%
	Приоритет 3	M14	„Повишаване осведомеността относно биологичното разнообразие и заплахите за него в целевата територия на база на мерки планирани в стратегически и планови документи в сектор биоразнообразие“	100 000,00 лв.	1,16%
			Общо:	2763 955,00 лв.	31,95%
ОБЩО ЗА ЦЯЛАТА СТРАТЕГИЯ:				8 631 355,00 лв.	100,00%

7. Описание на уредбата за управление, мониторинг и оценка, която показва капацитета на местната инициативна група да изпълни стратегията:

7.1. Организационна структура на МИГ:

Организационна структура/схема.	Правен статус: Съгласно Устава, МИГ ЛОМ е учредено юридическо лице с нестопанска цел, което извършва общественополезна дейност. Регистрирано в Търговски регистър съгласно ЗЮЛНЦ, територията му на действие обхваща община Лом.
---------------------------------	--

7.2. Управление на МИГ:

Органи за управление и контрол;	Сдружението представлява публично-частно партньорство в обществена полза между представители на публичния, стопанския и нестопанския сектор от територията на действие на МИГ ЛОМ. Съгласно устава, управлението на Сдружението се осъществява от: • Общо събрание (ОС) – колективен върховен орган; • Управителен съвет (УС)– колективен управителен орган; • Председател на УС – представляващ МИГ; • Изпълнителен директор (ИД) – представляващ МИГ Органи за управление на МИГ ЛОМ ➤ Колективен върховен орган (КВО) на МИГ е Общото събрание, в него членуват 34 физически и юридически лица. Съставът на Общото събрание е разделен на три квоти, като броят на представителите в колективния върховен орган на никой от секторите не надвишава 49% от общия брой на всички членове. Трите сектора са разпределени по следния начин – публичен 11,76%, стопански 44.12% и нестопански 44.12%. Общото събрание приема всички важни решения, свързани с дейността на сдружението, описани в Устава, както и решенията за промяна в него. ➤ Колективен управителен орган (КУО) на МИГ ЛОМ - Текущата дейност на МИГ се ръководи от Управителен съвет, избран от Общото събрание. В съответствие с устава УС е колективен управителен орган с мандат 5 години, който се състои от 5 лица – представляващи членове на сдружението. В състава на УС задължително се включва представител на Община Лом, определен с решение на Общинския съвет, представители на 4 юридически лица и 1 физическо лице. За подпомагане работата по изпълнението на СВОМР, УС назначава на трудов договор екип по прилагане на стратегията, включващ изпълнителен директор и експерт/и.
--	---

	Правомощията и отговорностите на Управителния съвет са определени от Устава. Сдружението се представлява от председателя на УС, избран от Общото събрание измежду членовете му. Председателят на УС ръководи оперативно текущата дейност на сдружението, представлява МИГ ЛОМ пред трети лица, пред държавните органи, обществените организации и други физически и юридически лица в страната и чужбина и при необходимост може да упълномощава Изпълнителния директор да представлява МИГ - ЛОМ за конкретни дейности; подготвя и предлага проекти за решения на УС; свиква и ръководи заседанията на УС; отчита се за дейността си пред УС; след одобрение на шатното разписание от УС назначава, освобождава и упражнява дисциплинарна власт по отношение на изпълнителния директор за извършване на оперативната дейност на МИГ; подписва договори за финансиране на проекти от страна на МИГ с ДФЗ и бенефициенти. Всички правомощия на председателя са регламентирани в Устава на МИГ ЛОМ. ➤ Комисията за избор на проекти е помощен орган на МИГ ЛОМ. Състои се от титуляри и резервни членове, поименно определени със заповед на Председателя на УС, въз основа на решение на УС. Членове на Комисията могат да бъдат служители на МИГ, членове на колективния върховен орган на МИГ и външни експерти-оценители. Делът на представителите на публичния сектор в Комисията не може да превишава 50 на сто от имащите право на глас членове. ➤ Екипът на МИГ изпълнява ролята на изпълнителен орган на Сдружението. Той отговаря за практическото прилагане на СВОМР, като дейностите му се възлагат чрез изпълнителния директор, който ръководи работата на екипа. Съставът на екипа включва шатни служители, избрани чрез конкурсен подбор, организиран от Управителния съвет (УС), и назначени на трудово правоотношение. ➤ Изпълнителния директор се избира от УС и се назначава от Председателя на УС, в съответствие с изискванията на финансиращата програма за съответния програмен период. Той е част от екипа на МИГ и носи основна отговорност за оперативното управление на дейностите по СВОМР. Подробно описание на неговите отговорности и задължения е представено по-долу.
<i>Описание на позициите и изискванията към изпълнителния директор и персонала.</i>	Изпълнителният директор ръководи цялостната дейност на МИГ и отговаря за прилагането на СВОМР. Управлява програмната и финансовата дейност на сдружението в съответствие с Устава, вътрешните правила и решенията на УС. Координира процесите по подготовка и провеждане на приеми, подпомага кандидатите, участва в подбора и мониторинга на проектите, подготвя документи и отчети, комуникира с управляващите органи и отчита дейността си пред УС и Общото събрание. За срока на изпълнение на стратегията за ВОМР местната инициативна група ще продължи да осигурява на пълен работен ден административен екип,

състоящ се от служители, наети на трудов договор на пълен работен ден задължително на позициите „Изпълнителен директор“ и „Експерт/и по прилагане на СВОМР“. В случай на промяна поради причини, налагащи това, изискванията към позиция „Изпълнителен директор“ ще са:

- завършено висше образование, най-малко степен „магистър“;
- Трудов стаж и/или осигурителен стаж най-малко 5 години
- Управленски опит най-малко две години или най-малко три години опит като експерт в МИГ/МИРГ по прилагане на стратегия за ВОМР
- Опит в реализиране на проект, програма или стратегия със стойност над 100 хиляди лева, финансирани от ЕС или от други международни донори

Експерт по прилагане на Стратегията за ВОМР работи под прякото ръководство на Изпълнителния директор и е свързана с подпомагане работата му. Основните му отговорности включват консултиране на кандидат-бенефициенти, участие в подготовката и провеждането на процедурите за подбор на проекти, мониторинг и посещения на място. Участва в изготвянето на графици, покани, доклади и отчети, както и в поддържането на база данни за изпълнението на стратегията. Познава в детайли съдържанието на СВОМР и осигурява качествена подкрепа на бенефициентите през всички етапи на проектния цикъл. Правомощията му се определят с длъжностна характеристика и договор за наемане.

Задължителните изисквания за тази позиция са:

- завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“;
- професионален стаж: най-малко две години /трудов стаж и/или осигурителен стаж

За позициите в екипа на МИГ – Лом са изготвени длъжностни характеристики, в които са подробно описани изискванията за заемане на длъжността, правата, задълженията, подчинеността и взаимодействието с други членове на екипа и органите на МИГ.

С оглед на новия начин на финансиране – чрез допълващо финансиране от други програми в рамките на СПРЗСР и съгласно възложените функции на МИГ, свързани с информационната и консултативна подкрепа към бенефициентите по програмите с допълващо финансиране, Управителният съвет на МИГ Лом ще възлага тези дейности да се изпълняват от **външни експерти с доказан опит** по съответната програма. Разходите за тези услуги ще бъдат планирани и включвани в годишните бюджети на сдружението.

При необходимост, с цел ефективно изпълнение на дейностите по Стратегията за ВОМР, в екипа на МИГ могат допълнително да бъдат включвани и други експерти на граждански договори. Те трябва да притежават необходимата квалификация и опит, съответстващи на конкретните задачи, които ще им бъдат възложени.

МИГ може да наема на граждански договор и лица за следните длъжности:

	• Технически асистент • Счетоводител, при стриктно спазване на изискванията на чл. 18 от Закона за счетоводството, • Както и други експерти със специфична експертиза, необходими за изпълнение на дейностите, заложиени в Стратегията.
7.3. Капацитет на местната инициативна група да изпълни стратегията за ВОМР:	
Административен капацитет;	МИГ Лом е сдружение с утвърден опит в прилагането на подхода ВОМР, успешно реализирало Стратегията за периода 2014–2020 г. Организацията е обществено разпознаваема и се ползва с доверието на местната общност, като е изпълнила над 56 проекта на местни бенефициенти, допринесли за социално-икономическото развитие на територията. Екипът, ангажиран с новата стратегия, включва специалисти с дългогодишен опит в управлението на проекти с европейско и национално финансиране. Назначените служители притежават необходимата квалификация, експертиза и опит, което да осигури ефективното прилагане на СВОМР през новия програмен период. Част от членовете на Управителния съвет и на екипа са участвали в изпълнението на предходната стратегия, като това гарантира приемственост и устойчивост. В допълнение, МИГ е реализирал успешно два подготвителни проекта по подхода ВОМР. През годините МИГ ЛОМ постигна обществена разпознаваемост и заслужи доверието на местната общност, едновременно със своето институционализиране като местен общностен център. Превърна се в двигател на социално-икономическото и културно развитие на територията. Сдружението разполага с утвърдени вътрешни правила за работа, които регламентират разпределението на задачите, управленските процеси и спазването на графици. Проведените по време на подготовката на настоящата стратегия обществени обсъждания, обучения и информационни събития допринесоха за надграждане на административния капацитет на организацията. Публично-частното партньорство между институции, бизнес и граждански сектор в община Лом е успешен модел за преодоляване на местните проблеми и допринася за съживяване на местната икономика, за подобряване условията на живот на населението и за развитие на гражданското самосъзнание.
Материално технически капацитет;	Сдружение „МИГ Лом“ ползва офис, предоставен с Решение на Общински съвет – Лом №181/30.09.2016 г., във връзка с реализирането на проекта за учредяване на Местната инициативна група. Офисът е разположен в централната и комуникативна част на гр. Лом, като се използва под наем от „Общински пазар Лом“. Пространството е функционално, просторно и напълно оборудвано с компютърна и офис техника, осигуряваща нормалната работа на екипа. Обособени са четири работни места, всяко с необходимата

	техника и удобства. Офисната база включва: две работни и три заседателни зали; архивно помещение; асансьор за достъпна среда на хора с увреждания и трудноподвижни лица. В допълнение, МИГ Лом разполага със седем местен лек автомобил марка „Dacia“, закупен със средства по подмярка 19.4 от ПРСР 2014–2020, който се използва за нуждите на екипа и оперативната дейност. На прилежащия паркинг до сградата е обособено паркомясто за хора с увреждания, в съответствие с изискванията за достъпна градска среда.
<i>Финансов капацитет;</i>	За стартиране на изпълнението на СВОМР МИГ ЛОМ е с осигурен финансов ресурс от общинския бюджет, предназначен за обезпечаване на дейностите по управление, мониторинг, оценка и популяризиране на стратегията за новия програмен период. На свое заседание, Общински съвет – Лом, прие с решение №258/30.04.2025 да осигури на сдружението 80 000 лв. от общинския бюджет за 2025 г. (собствени приходи). Тази сума представлява 5,45% от планирания и одобрен общ ресурс необходими за управление, мониторинг, оценка и популяризиране на СВОМР през новия програмен период до месец септември 2029 г., която представлява повече от 5% от стойността на планираните разходи за дейността. След одобрение на новата СВОМР и сключване на договор с МЗХ, Община Лом ще осигури еднократно авансово финансиране в размер на 293 370 лв., под формата на „запис на заповед“ към Държавен фонд „Земеделие“ (ДФЗ). Осигурените средства ще бъдат възстановявани пропорционално по време на реализацията на стратегията, съгласно изискванията на ПМС № 494 на Министерския съвет от 30.12.2024 г., след верификация на всяко междинно искане за плащане.
7.4. Описание на системата за мониторинг и оценка:	
Процесът по наблюдение на изпълнението на СВОМР се основава на цялостната рамка от многофондовото финансиране и установените от сдружението процедури. Наблюдението и оценката на СВОМР се основават на необходимостта да се отчита напредъка в прилагането на Стратегията, чрез бюджетните индикатори, индикаторите за продукт/дейност и индикаторите за резултати, описани в мерките. Системата за наблюдение и оценка има за цел да обезпечи с надеждна информация за бюджетните параметри и резултатите от прилагане на Стратегията за развитието на съответната територия и приносът и за общото въздействие. Така чрез наблюдението ще се събира информация за договорените средства, финансираните дейности/инвестиции и непосредствените резултати от изпълнението на проектите. Наблюдението на Стратегията ще се извършва от екипа на МИГ или наети от МИГ външни експерти. На база на събраната информация по проектите, МИГ ще подготвя и годишните си доклади за изпълнение на СВОМР и ще се отчита пред местната общност. Процесът по мониторинг и оценка на стратегията за ВОМР включва няколко основни компонента:	

1. Оценка на процеса. Тази оценка измерва как и до каква степен стратегията се изпълнява спрямо заложените цели и нормативните изисквания. Оценката засяга съответствието на извършваните дейности и интервенции със законовите и нормативните изисквания, съдържанието на плана за действие, оценка на очакванията на обществото/заинтересованите страни.

2. Анализ на ефикасността на вложените разходи. При тази оценка се сравняват резултатите и постиженията на стратегията с разходите (изразходваните ресурси) за тяхното получаване. Чрез анализа на съотношението „разходи/ползи“ се определят целесъобразността на направените вложения и адекватността на получените ползи. Анализът на ефикасността на разходите оценява уместността на разходите за постигане на заложените в стратегията цели. Чрез анализа на ефикасността на вложените разходи могат да се идентифицират най-изгодните възможности и начини за постигане на предвидените цели.

3. Оценка на резултатите. Оценява се до каква степен се постигат очакваните резултати на стратегията. Тази оценка се съсредоточава преди всичко върху резултатите и постиженията (включително странични, непланирани и нежелани ефекти), за да се прецени ефективността на програмата. Анализът на резултатите включва и въпроси, свързани с оценка на качеството на продуктите и услугите, предоставени на различните целеви групи.

4. Оценка на въздействието. Тук се оценява въздействието на публичната политика, реализирана посредством настоящата стратегия в различни аспекти, както и чистият ефект от изпълнението. Могат да се сравнят ефектите от стратегията с това, което би се случило, ако тя не се прилагаше. В този случай оценката е насочена преди всичко към степента на постигане на целите, а също и на постигнатите действителни в сравнение с очакваните резултати от прилагането на тази политика.

МИГ ще извършва редовни мониторингови посещения според предварително разработен план-график. Те ще бъдат насочени към проследяване изпълнението на проектните дейности и качеството на услугите, потвърждаване, че услугата реално е била предоставена, инвестициите са били извършени, а правилата – спазени. Освен това мониторинговото посещение включва физическа проверка дали обектът на договора е наистина наличен, съгласно спецификациите на проекта, както и че е правилно отразен.

МИГ ще изгради и поддържа собствена база данни, чрез която ще предвиди възможност за проследяването на определен набор от финансови индикатори, между които: брой и стойност на подадените заявления, брой и стойност на одобрените заявления, брой и стойност на сключените договори, брой и стойност на подадените искания за плащане, брой и стойност на одобрените искания за плащане, брой и стойност на успешно приключилите проекти. Тези базисни индикатори ще се допълват от поредица от индикатори за резултат и въздействие, които се осигуряват от информационната система. Екипът на МИГ ще поддържа актуална информация по отношение на напредъка по изпълнението на стратегията като редовно проследява заложените индикатори.

Процедури за Годишните доклади за напредъка

МИГ ще изготвя годишен доклад за отчитане изпълнението на СВОМР, както и други доклади, анализи, отчети, справки и други във връзка с изпълнението на стратегията за ВОМР, изисквани от УО на СПРЗСР 2021 - 2027 г. Годишните доклади ще се изготвят в срок до 30 януари и ще се представят за одобрение от УС на МИГ. В срок до 15 февруари месец на всяка следващата календарна година (след одобрението на СВОМР) МИГ представя на УО на СПРЗСР 2021 - 2027 г. годишен доклад за отчитане изпълнението на стратегията за ВОМР. Изготвянето на доклада ще включва:

- анализ на база мониторинг на индикаторите за срок на дейности по проектите, изпълнение на заложените финансови показатели, публичност и информираност, заложи и изпълнени резултати за всеки проект;
- анализ на процеса на кандидатстване и изпълнение на проекти от бенефициенти към МИГ;
- анализ на риска в изпълнението на проектите, създаване на регистър на риска при стартиране на всеки проект, проведени превантивни действия и предотвратяване на риска;
- балансирано прилагане на мерките за периода.

Годишният доклад включва описание и анализ на средата и напредъка в изпълнение на целите и дейностите на Стратегията, дейностите по мониторинг и оценка на стратегията.

8. Описание на прилагането на хоризонталните принципи на ЕС съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) 2021/1060 при изпълнението на стратегията:

8.1. Зачитане на основните права, равенство между половете и липса на дискриминация:

1. Зачитане на основните права съгласно Хартата на основните права на ЕС и Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ)	СВОМР ще гарантира зачитането на основните права по отношение на достойнство, свободи, равенство, солидарност, гражданство и правосъдие съгласно Хартата на основните права на ЕС и Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ). Зачитането на правата и принципите, залегнали в Хартата, е приложено по време на подготовката на СВОМР. В прилагането на всички мерки на СВОМР ще залегне и ще бъде съблюдаван хоризонталният принцип на зачитането на основните права. В условията на прилагането на всички мерки на СВОМР, както и при подбор на участници в дейностите по проектите ще залегне и ще бъде съблюдаван принципът на зачитане на основните права.
2. Прилагане на принципа на равенство между	Принципът на равенство между половете, определян като желано равенство между двата пола във всички сфери на живота, вкл. наемането на работа, образованието и социалните права, бе приложен по време на подготовката на СВОМР. В прилагането на всички мерки на СВОМР ще

половете и отчитане социалните аспекти на пола;	залегне и ще бъде съблюдаван хоризонталният принцип на равенство на половете. Отчитайки проблемите на заетостта сред жените и младите хора и тяхното недостатъчно включване в социално икономическия живот на територията, Стратегията за ВОМР на МИГ - Лом дава приоритет за жените и младежите в икономическата област, за да даде възможност за придобиване на равни права в заетостта и професионалната дейност и постигането на финансова независимост, което да предотврати изоставането им. В тази връзка жени и младежи ще се ползват с приоритет при подбора на проекти по мерки 1 и 2, финансирани от ЕЗФРСР в периода 2021-2027. При разработването на рамката за наблюдение на Стратегията за ВОМР е заложен индикатор, с помощта на който ще бъде наблюдаван балансът между представителите на двата пола и резултатите от усилията за равно включване, като се взети под внимание аспектите на различните изисквания за равни възможности на различните групи
3. Създаване на условия за превенция на дискриминацията и достъпност за хората с увреждания по смисъла на чл. 9 от Регламент 1060/2021	Принципът на превенцията на дискриминация, предполага предотвратяване на неблагоприятно третиране на лице на основата на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация, отколкото се третира друго лице при сравними, сходни обстоятелства. Този принцип бе приложен по време на подготовката на настоящата СВОМР. В условията на прилагането на всички мерки на СВОМР, както и при подбор на участници в дейностите по проектите ще залегне и ще бъде съблюдаван хоризонталният принцип за превенция на дискриминация. Стратегията подкрепя стремежа на ЕС за прилагане на принципите на недискриминиране на населението по различен признак. Той се изразява във включването на 2 мерки (мярка 8 и мярка 10) в нея, които са насочени към интеграцията на роми и хора, попадащи в уязвими групи. Реализацията им ще допринесе за създаването на предпоставки за равен шанс на всички на територията на МИГ за активно участие в трудовия и социален живот. За недопускане на дискриминация към хората с намалена/ограничена опорно-двигателна активност офисът на МИГ е снабден с достъп до асансьор.
4. Допринасяне за утвърждаване на принципа на равните възможности;	Стратегията ще допринесе за утвърждаването на принципа на равните възможности чрез насърчаване дейностите по мерките, които дават възможност за реализацията на проекти, осигуряващи физически достъп за хора с увреждания, намаляване на изолираността на хората, живеещи в отдалечени места, осигуряване на достъп до информационни и комуникационни технологии и др. Освен това мерките в стратегията дават на всички потенциални бенефициенти равен шанс при прозрачни условия на оценка на проектите.

Прилагането на хоризонталните принципи на ЕС съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) 2021/1060 при изпълнението на СВОМР по т.1-4 ще се гарантира посредством следните механизми: *предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, изпълнение на мерките, мониторинг по време на изпълнение на проектите, докладване, вкл. спазване на законодателството за трудова заетост.*

8.2. Устойчиво развитие (защита на околната среда)

В процеса на разработване и прилагане на Стратегията за ВОМР е заложен принципът на устойчивото развитие. Той цели постигане на баланс между икономическия растеж, опазването на околната среда и социалната справедливост, без да се застрашава способността на бъдещите поколения да задоволяват своите нужди. Стратегията насърчава разумното използване на природните ресурси, ограничаването на негативното въздействие върху околната среда и прилагането на екологосъобразни подходи. В прилагането на всички мерки ще се съблюдава хоризонталният принцип за устойчиво развитие. Ще се стимулира изпълнението на проекти, които повишават енергийната ефективност, интегрират природосъобразни решения и допринасят за адаптация към климатичните промени. При подбор на проекти ще се дава приоритет на инициативи с положително екологично въздействие. Инвестиционните дейности ще подлежат на задължителна оценка за въздействие върху околната среда (ОВОС), когато такава се изисква от закона. Особен акцент се поставя върху устойчивото управление в земеделието и бизнеса, с оглед ефективно използване на ресурсите и опазване на околната среда. Текущият мониторинг и оценка на изпълнението на стратегията ще включват измерими показатели за напредък по отношение на устойчивото развитие на територията на МИГ – Лом.